

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

– Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Raport z ewaluacji zewnętrznej

**LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU
DLA OBSZARU LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA
NA RZECZ ROZWOJU GMIN POWIATU
LUBELSKIEGO
„KRAINA WOKÓŁ LUBLINA”
W PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ
2014-2020**

Ewaluacja wykonana przez Fundację Inicjatyw Menedżerskich

Lublin 2022

STRESZCZENIE

Realizacja LSR przyczyniła się do osiągnięcia celów Strategii. Zdecydowana większość wskaźników została osiągnięta, a nawet przekroczona. Nie w pełni wykonane wskaźniki są efektem ograniczeń związanych z pandemią COVID-19 i dotyczą tych typów projektów, które nie zostały jeszcze całkowicie zrealizowane - nie ma zagrożenia pełnej realizacji celów.

Realizacja finansowa LSR prowadzona była na tyle sprawnie, że biorąc pod uwagę poziom wydatkowania środków i osiągnięte wskaźniki zwiększono budżet LSR. Świadczy to o bardzo sprawnym działaniu Zarządu i Biura LGD, i dało szansę na dodatkowe przedsięwzięcia.

Na obszarze działania LGD znacząco wzrosła liczba mieszkańców – co świadczy, że wiele osób traktuje ten rejon jako dobre miejsce do życia.

Turystyka jest największym potencjałem i możliwym czynnikiem rozwoju obszaru LGD. Gminy powiatu lubelskiego (ziemskiego) otaczają stolicę województwa Lublin. Posiadają ogromne walory przyrodnicze, czyste wody i powietrze oraz liczne zabytki, a także bogate dziedzictwo kulturowe mogące stanowić bazę do przyciągnięcia turystów.

Projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru LGD. Zrealizowane dotychczas projekty przyczyniają się do wzmocnienia tego potencjału.

Wsparcie grup defaworyzowanych, ograniczanie ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym powinno się odbywać poprzez poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej na danym obszarze.

Procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów – tylko jeden beneficjent w ankiecie wskazał, że procedury nie były dla niego zrozumiałe. Przyczyniła się do tego aktywność pracowników Biura LGD, którzy prowadzili spotkania informacyjne i udzielali doradztwa.

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE	- 1 -
SPIS TREŚCI	- 2 -
WSTĘP	- 3 -
1. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI	- 5 -
2. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA	- 10 -
2.1 METODYKA BADANIA.....	- 10 -
2.2 UZASADNIENIE WYBORU METOD BADAWCZYCH	- 11 -
2.3 WIELKOŚĆ PRÓBY POSZCZEGÓLNYCH BADAŃ	- 14 -
3. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ	- 15 -
3.1 OBSZAR OBJĘTY LSR	- 15 -
3.2 POSTĘP RZECZOWY REALIZACJI LSR	- 33 -
3.3 POSTĘP FINANSOWY REALIZACJI LSR.....	- 42 -
3.4 FUNKCJONOWANIE PARTNERSTWA W RAMACH LGD.....	- 51 -
3.5 DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD	- 52 -
4. ODPOWIEDŹ NA PYTANIA BADAWCZE	- 58 -
4.1 OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	- 58 -
4.2 OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY.....	- 59 -
4.3 PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	- 59 -
4.4 TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE.....	- 60 -
4.5 GRUPY DEFAWORYZOWANE	- 61 -
4.6 INNOWACYJNOŚĆ.....	- 61 -
4.7 PROJEKTY WSPÓŁPRACY	- 62 -
4.8 OCENA FUNKCJONOWANIA LGD.....	- 63 -
4.9 OCENA PROCESU WDRAŻANIA	- 63 -
4.10 WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER.....	- 64 -
5. PODSUMOWANIE ZAWIERAJĄCE WNIOSKI I REKOMENDACJE	- 65 -
6. SPIS TABEL I WYKRESÓW	- 67 -
7. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA	- 68 -
7.1 ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW I BENEFICJENTÓW	- 68 -

WSTĘP

Raport z ewaluacji zewnętrznej został przygotowany przez Fundację Inicjatyw Menedżerskich w ramach realizacji zlecenia na rzecz Lokalnej Grupy Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego „Kraina wokół Lublina”, ul. Narutowicza 37/5, 20-016 Lublin, NIP 7123136479, KRS 0000310386 dotyczącego przeprowadzenia zewnętrznej ewaluacji realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014-2020.

Przedmiotem zamówienia było przeprowadzenie ewaluacji (ex post) realizacji wskaźników i poprawności założeń przyjętych w Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014-2020 (LSR) za okres od dnia rozpoczęcia realizacji LSR (maj 2016) do dnia podpisania umowy na realizację niniejszego badania. Wykorzystano dane statystyczne za zamknięte okresy sprawozdawcze LSR oraz dane GUS w ujęciu na koniec 2021 roku.

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność jest jednym z instrumentów dość dobrze osadzonym w polityce Unii Europejskiej na obszarach wiejskich. Oparty jest o metodologię i podejście LEADER, w Polsce ma już dosyć długą tradycję. W bieżącej perspektywie finansowej 2014-2020 szczegóły zostały uregulowane w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku. Wśród podstawowych założeń tej metody wymienia się zastosowanie poniżej szczebla regionalnego oraz konieczność uwzględnienia lokalnych potrzeb mieszkańców, instytucji i organizacji – wszystkich aktorów, którzy działają na tym obszarze. Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju realizowana jest przez Lokalne Grupy Działania. Krajową podstawą prawną jest ustawa z dnia 20 lutego 2015 roku o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu

przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

1. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI

Badanie zostało zrealizowane zgodnie z metodologią określoną w Wytycznych nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Uwzględniono także zalecenia z Podręcznika monitoringu i ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju, które zostały opracowane przez Ministerstwo. W ramach badania dokonano analizy danych zastanych udostępnionych przez Lokalną Grupę Działania, analizy materiałów i dokumentów sprawozdawczych Lokalnej Grupy Działania, a także analizy zebranych danych zastanych z Banku Danych Lokalnych. Przeprowadzono także badania jakościowe i ilościowe w tym wywiady z mieszkańcami, z Zarządem, z pracownikami Biura, z przedstawicielami Rady oraz przedstawicielami wszystkich gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania.

Badanie miało charakter zewnętrznej ewaluacji prowadzonej przez wyspecjalizowaną organizację zajmującą się ewaluacją. Jest to ewaluacja prowadzona jednokrotnie na zakończenie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Zgodnie z definicją Komisji Europejskiej ewaluacja to ocena interwencji publicznej pod kątem jej rezultatów, oddziaływania oraz potrzeb, które ma zaspokoić dana interwencja.

Ewaluacja Lokalnych Strategii Rozwoju jest badaniem dosyć specyficznym, wymaga wiedzy międzysektorowej, zarówno z obszarów funkcjonowania programu LEADER, jak też znajomości podmiotów wdrażających, samorządów, partnerów społecznych i gospodarczych. „Fundacja Inicjatyw Menadżerskich” od 15 lat zajmuje się wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań w trzech sektorach, ma też bardzo duże doświadczenie i wiedzę w zakresie funkcjonowania Lokalnych Grup Działania.

Ewaluacja ex post Lokalnej Strategii Rozwoju dla Lokalnej Grupy Działania „Kraina wokół Lublina” została wykonana w 2022 roku, opiera się na najnowszej wersji strategii z 11 kwietnia 2022 roku.

Strategia jest realizowana na podstawie Umowy o warunkach i sposobie realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność nr 00008-6933-UM0310005/15 zawartej 18 maja 2016 roku pomiędzy Województwem Lubelskim a Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego „Kraina wokół Lublina”, wraz z kolejnymi Aneksami, przyjętą uchwałą nr XXII/65/15 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.

Cele LSR:

1. Zwiększenie integracji społeczno-kulturalnej mieszkańców, w tym osób starszych wraz z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności.
2. Rozwój potencjału rekreacyjno-wypoczynkowego poprzez realizację zintegrowanych działań, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności.
3. Rozwój gospodarczy obszaru, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności.
4. Wsparcie dla rozwoju lokalnego (realizacja bieżącej działalności LGD)

Budżet LSR:

Łączna wysokość wsparcia na cały okres realizacji LSR 201-2023 została określona na poziomie 6 799 360,00 euro. Budżet LSR oparty jest na Europejskim Funduszu Rolnym na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) jako wiodącym, w ramach PROW 2014-2020 (jednofunduszowość).

Główne cele, jakie zostały wyznaczone dla badania ewaluacyjnego to ocena trafności doboru celów lokalnej strategii rozwoju dla zaspokojenia lokalnych potrzeb, weryfikacja danych monitoringowych dotyczących osiągniętych wskaźników, weryfikacja ewentualnych przypadków rozbieżności na poziomie zakładanych i osiągniętych wskaźników, a także ocena stopnia realizacji celów Lokalnej Strategii Rozwoju. To także ocena ewentualnych odchyleń w osiąganiu celów mierzonych wykonaniem wskaźników i w przypadku rozbieżności - analiza możliwości zaakceptowania tego stanu, jak również ocena wpływu realizacji celów Lokalnej Strategii Rozwoju na rozwój lokalny oraz analiza realizacji budżetu lokalnej strategii rozwoju.

Badania miały za zadanie odpowiedzieć na sformułowane w Wytycznych pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?

- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

3. Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?

- Czy i w jaki sposób jest wskazane wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR?

4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?

- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

5. Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?

- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?

- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

6. Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

7. Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

8. Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

9. Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

10. Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?

- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Lokalnego w ramach ewaluacji zewnętrznej ocenie zostały poddane:

- proces realizacji LSR
- funkcjonowanie partnerstwa LGD
- działalność biura LGD.

2. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA

Badania zostały przeprowadzone w okresie od maja do lipca 2022 roku zgodnie z założeniami i metodyką opisaną w Podręczniku monitoringu i ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju¹.

2.1 Metodyka badania

Metodyka badania została oparta na tradycyjnej triangulacji metod i źródeł danych. Zastosowane zostały: analiza danych zastanych, badania jakościowe oraz badania ilościowe.

Analiza danych zastanych (desk research) została przeprowadzona na podstawie sprawozdania z realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju przygotowanego przez Lokalną Grupę Działania oraz ocenę ogólnodostępnych danych z GUS. To był początek badania. Badania jakościowe to przeprowadzone pogłębione wywiady indywidualne (IDI – Individual In-Depth Interview) z pracownikami Biura – jeden wywiad, z przedstawicielami Zarządu – trzy wywiady oraz z przedstawicielami Rady Lokalnej Grupy Działania – trzy wywiady. Dodatkowo zostały przeprowadzone indywidualne wywiady telefoniczne (ITI In-depth Telephone Interview) z przedstawicielami wszystkich gmin wchodzących w skład lokalnej grupy działania. Było to piętnaście wywiadów. Przeprowadzono także jeden zogniskowany wywiad grupowy z członkami LGD i beneficjentami (FGI Focus Group Interview).

Badania ilościowe zostały przeprowadzone za pomocą formularza internetowego (CAWI - Computer Assisted Web Interview). Przeprowadzono blisko pięćdziesiąt ankiet z mieszkańcami obszaru LGD i beneficjentami. Jest to najbardziej skuteczna metoda badań

¹ Podręcznik monitoringu i ewaluacji lokalnych strategii rozwoju, wersja skrócona, zamawiający: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, marzec 2017 r.

ilościowych, w miarę tania, efektywna, pozwalająca skupić się osobie udzielającej odpowiedzi na najważniejszych kwestiach zawartych w kwestionariuszu.

2.2 Uzasadnienie wyboru metod badawczych

Zgodnie z definicjami zawartymi w Podręczniku²:

Monitoring – to sprawdzenie osiągniętych wyników w odniesieniu do określonych wcześniej oczekiwań. Obejmuje on systematyczne zbieranie informacji dotyczących użytych zasobów i uzyskanych efektów w ramach podjętej interwencji. Pozwala określić, czy realizacja interwencji postępuje tak, jak pierwotnie zakładano i wprowadzić w razie potrzeby odpowiednie korekty.

Ewaluacja – to oszacowanie jakości, wartości i znaczenia. Jest to systematyczne badanie prowadzone z użyciem zróżnicowanych metod, złożone ze zbierania danych, analizy, oceny oraz informowania o wynikach. Jego celem jest oszacowanie (w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów) jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania interwencji publicznych.

Funkcje ewaluacji programów społeczno-gospodarczych to:

- planowanie i efektywność – zapewnienie, że program jest uzasadniony, a środki są efektywnie alokowane,
- odpowiedzialność – wskazywanie, w jakim stopniu program osiągnął swoje cele, jak dobrze zostały wykorzystane środki i jakie było oddziaływanie interwencji,
- wdrażanie – poprawianie wydajności programu, skuteczności wdrażania i zarządzania,
- poszerzanie wiedzy – budowanie ogólnych zasad funkcjonowania i osiągania efektów przez programy społeczno-gospodarcze,

² Podręcznik monitoringu i ewaluacji lokalnych strategii rozwoju, s. 4

- wzmocnienie instytucjonalne – poprawienie i rozwój potencjału uczestników programu, ich sieci i instytucji³.

Zewnętrzne badanie efektów Lokalnych Strategii Rozwoju powinno mieć miejsce tylko raz, tak aby była możliwość włączenia rekomendacji z badania do systemu LGD w kolejnym okresie. Ewaluacja ta służyć będzie rozliczeniu efektów przed społecznością lokalną i nadrzędnymi instytucjami (urząd marszałkowski, MRiRW). Ponadto powinno być źródłem cennej wiedzy o mechanizmach wspierania rozwoju lokalnego, która powinna być podstawą przygotowania kolejnych interwencji publicznych - kolejnych edycji LSR⁴.

Ewaluacja była prowadzona zgodnie z tymi założeniami, oceniono jakość, wartość i znaczenie interwencji publicznej, której cele i zakres określono w LSR, a źródłem finansowania były środki PROW na lata 2014-2020.

Uzasadnienie wyboru metod badawczych:

Dane zastane:

Analiza danych zastanych (desk research) – przeprowadzona na początku badania, odnosi się do istniejących już danych, polega na ich agregacji oraz opracowaniu i interpretacji. Stanowi podstawę planowania badań jakościowych i ilościowych. Metoda ta jest efektywna, nie generuje dużych kosztów, bazuje na powszechnie dostępnych danych np. z Banku Danych Lokalnych opracowanych przez GUS.

Badania jakościowe:

Pogłębione wywiady indywidualne (IDI Individual In-Depth Interview) – to bezpośrednie, indywidualne rozmowy z wybranymi osobami, które funkcjonują w badanym obszarze. Z reguły oparte są o wcześniej przygotowany scenariusz, ale pozostawiają dużą swobodę respondentowi. Pozwala to na poznanie motywów działania, ocen i interpretacji tych osób.

³ Podręcznik monitoringu i ewaluacji lokalnych strategii rozwoju, s. 8

⁴ Podręcznik monitoringu i ewaluacji lokalnych strategii rozwoju, s. 22

Daje możliwość zebrania informacji o osobistych doświadczeniach i poglądach w badanym obszarze. Zaletą tej metody jest także brak wpływu innych uczestników badania, respondent nie jest poddawany presji grupy. Ma to ogromne znaczenie przy tematach kontrowersyjnych lub budzących spory.

Indywidualne wywiady telefoniczne (ITI In-depth Telephone Interview) – jest to jedna z odmian wywiadów pogłębionych, stosowana w przypadku większej grupy respondentów. Pozwala w krótkim czasie dotrzeć za pośrednictwem kontaktu telefonicznego do szerszego grona badanych osób. Oparta jest o przygotowany scenariusz rozmowy taki sam dla wszystkich respondentów, ale dopuszcza swobodę wypowiedzi. Ma wszystkie zalety wywiadów pogłębionych (IDI), a dodatkowo skraca czas i koszty badań.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI Focus Group Interview) – prowadzony jest jednocześnie z kilkoma osobami (optymalnie to 8-10 uczestników), według wcześniej przygotowanego scenariusza. Moderator zadaje pytania lub wywołuje poszczególne tematy do dyskusji i steruje rozmową grupową. Wypowiedzi uczestników podlegają czasem modyfikacji pod wpływem innych uczestników badania. Wykorzystuje się tutaj naturalne interakcje w grupie. Czas takiego badania to średnio 1 godzina 30 minut.

Badania ilościowe:

Formularz internetowy (CAWI Computer Assisted Web Interview) – badanie oparte jest na formularzu ankiety, która zamieszczona jest na platformie internetowej. Uczestnik otrzymuje link, za pomocą którego loguje się do panelu i udziela odpowiedzi na znajdujące się tam pytania. Jest to jedna z najbardziej efektywnych technik zbierania danych ilościowych, generuje niskie koszty. Nie wymaga zaangażowania ankietatorów. W krótkim czasie pozwala dotrzeć do dużej grupy respondentów.

2.3 Wielkość próby poszczególnych badań

Wielkość i struktura próby w badaniach dotyczących ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju:

Tabela 1 Wielkość i struktura próby w badaniach

Metoda badawcza	Wielkość próby	Realizacja badania
<i>Badania jakościowe</i>		
Pogłębione wywiady indywidualne (IDI) z pracownikiem Biura LGD	N = 1	Przeprowadzono jeden wywiad pogłębiony z pracownikiem Biura LGD
Pogłębione wywiady indywidualne (IDI) z członkami Zarządu LGD	N = 3	Przeprowadzono trzy wywiady pogłębione z członkami Zarządu LGD, w tym z Prezesem
Pogłębione wywiady indywidualne (IDI) z członkami Rady LGD	N = 3	Przeprowadzono trzy wywiady pogłębione z członkami Rady LGD, w tym z Przewodniczącym
Zogniskowany wywiad grupowy z członkami LGD i beneficjentami	N = 8	Przeprowadzono jeden zogniskowany wywiad grupowy, w którym wzięło udział 8 osób - członków LGD i beneficjentów
Indywidualne wywiady telefoniczne (ITI) z przedstawicielami wszystkich gmin wchodzących w skład LGD	N = 15	Przeprowadzono 15 wywiadów telefonicznych z przedstawicielami gmin – Wójtami, Zastępcami Wójta i pracownikami merytorycznymi Urzędów
<i>Badania ilościowe</i>		
Ankieta internetowa (CAWI) z mieszkańcami obszaru LGD i beneficjentami	N = 48	Przeprowadzono badanie ankietowe za pomocą formularza internetowego on-line z blisko pięćdziesięcioma mieszkańcami i beneficjentami.

3. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ

W wyniku przeprowadzonych badań zgromadzono dane niezbędne do ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

3.1 Obszar objęty LSR

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego „Kraina wokół Lublina” zostało zarejestrowane w KRS w dniu 21 lipca 2008 r. pod numerem 0000310386. Badanie ewaluacyjne obejmuje kolejną realizowaną przez LGD Lokalną Strategię Rozwoju w perspektywie finansowej 2014-2020 (w praktyce działania obejmą lata 2016-2023).

W niniejszym raporcie uwzględniono dane z Banku Danych Lokalnych z lat 2014-2021.

Obszar objęty LSR dla Lokalnej Grupy Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego – „Kraina wokół Lublina” jest spójny terytorialnie, wszystkie gminy wchodzą w skład Powiatu Lubelskiego (ziemskiego). Tworzą go 2 gminy miejsko-wiejskie z miastami – Bełżyce i Bychawa oraz 13 gmin wiejskich: Borzechów, Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Krzczonów, Niedrzwica Duża, Niemce, Strzyżewice, Wólka, Wysokie, Zakrzew.

Mapa obszaru LGD⁵:

⁵ Źródło: LSR, s.3

Ludność

Tabela 2 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD⁶

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD								
Nazwa gminy/rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bełżyce	13426	13381	13322	13356	13278	13256	13167	13084
Borzechów	3820	3787	3785	3775	3762	3760	3777	3744
Bychawa	12048	11933	11832	11761	11709	11595	11532	11418
Garbów	8953	8980	9032	9053	9073	9064	9048	8987
Głusk	9880	10150	10418	10813	11148	11557	11981	12465
Jabłonna	7958	7953	7967	8024	8052	8054	8107	8056
Jastków	13559	13650	13759	13871	14032	14185	14351	14456
Konopnica	13016	13261	13441	13674	13848	14083	14267	14380
Krzczonów	4605	4541	4536	4484	4406	4369	4293	4207
Niedrzwica Duża	11682	11706	11758	11829	11895	11917	11893	11920
Niemce	18558	18781	19098	19254	19509	19814	20042	20308
Strzyżewice	7954	7985	7996	8046	8069	8110	8127	8130
Wólka	11309	11563	11795	12024	12237	12547	12746	12985
Wysokie	4672	4623	4588	4532	4461	4392	4353	4274
Zakrzew	2945	2926	2935	2906	2899	2889	2852	2795
RAZEM	144385	145220	146262	147402	148378	149592	150536	151209

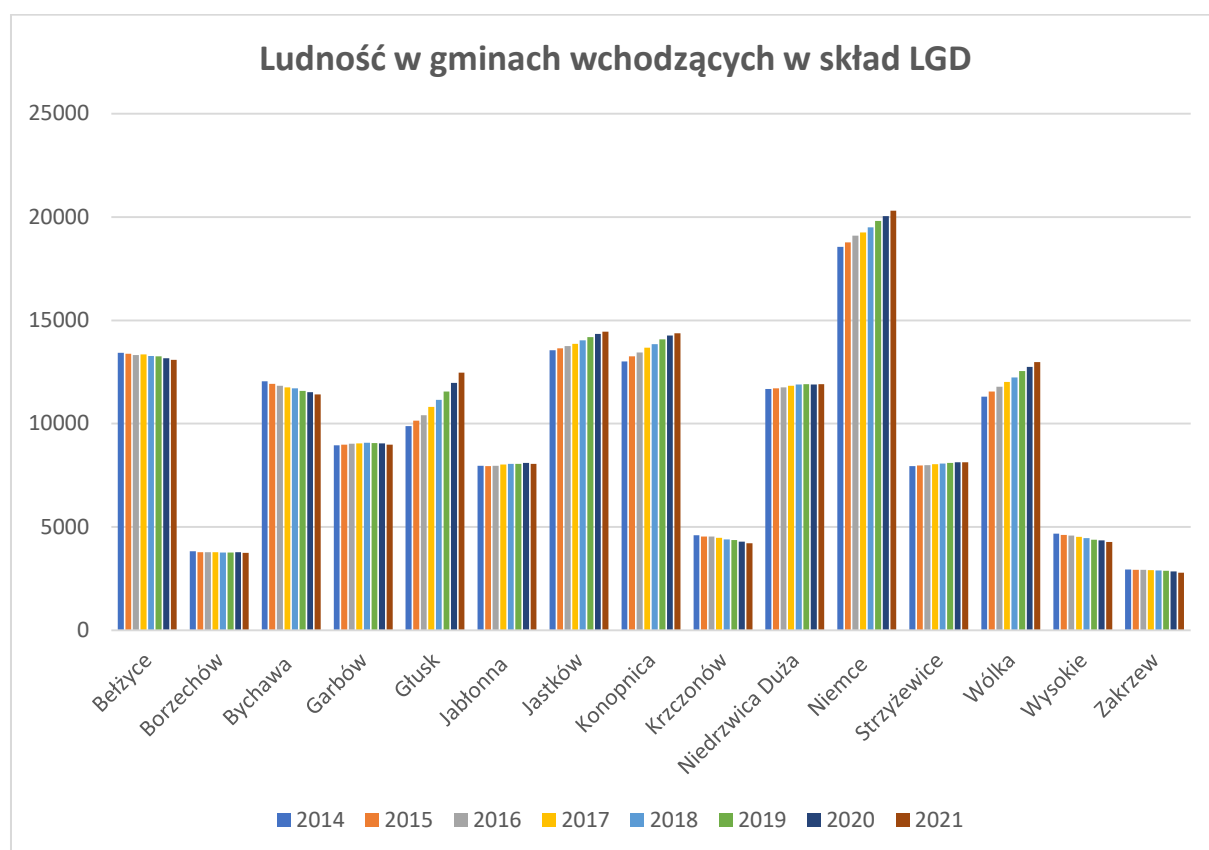
W ciągu siedmiu lat (w okresie 2014-2021) liczba ludności w gminach wchodzących w skład LGD systematycznie rośnie, średnio około 1000 osób rocznie. Wyróżnia to ten obszar na tle województwa lubelskiego. Jest to wynikiem kilku zjawisk. Jednym z czynników wpływających na zmiany demograficzne jest silna tendencja do „rozlewania się miast” – mieszkańcy Lublina osiedlają się na obrzeżach, albo w sąsiednich miejscowościach. Zachowują w dalszym ciągu związki z Lublinem, tam najczęściej pracują. Gminy należące do LGD „Kraina wokół Lublina” potrafiły stworzyć warunki do przyciągania nowych mieszkańców, przygotowały stosowne regulacje w prawie miejscowym, zapewniły odpowiednią infrastrukturę, zadbały o wygodne połączenie z Lublinem (w postaci dobrych

⁶ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

dróg oraz komunikacji publicznej), stworzyły warunki do wygodnego życia budując małą infrastrukturę rekreacyjno-wypoczynkową. Przyczyniła się do tego realizacja LSR na lata 2014-2020. Nie wszystkie samorządy zanotowały wzrost liczby mieszkańców w tym okresie. Gminy leżące w dalszej odległości od stolicy województwa lub posiadające gorsze połączenia z Lublinem mają ujemny bilans ludności.

Zmiany demograficzne dobrze obrazuje poniższy wykres:

Wykres 1 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD⁷

Dochody podatkowe

⁷ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Tabela 3 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD⁸

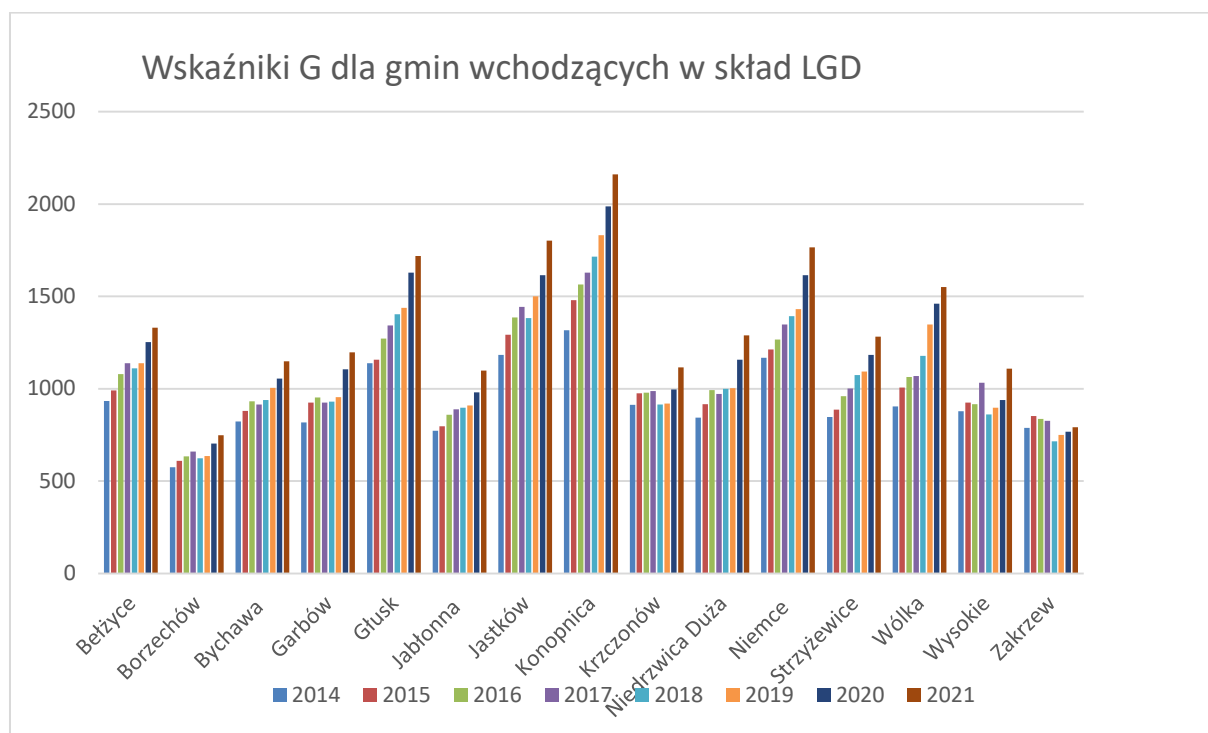
Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bełżyce	933,04	991,33	1078,73	1137,3	1110,99	1137,47	1252,02	1330,04
Borzechów	575,52	610,26	633,06	659,18	623,07	635,61	702,36	747,57
Bychawa	822,75	880,61	932,42	915,08	938,05	1004,05	1055,26	1148,89
Garbów	817,81	924,11	951,95	925,16	930,24	954,3	1104,28	1196,46
Głusk	1137,89	1156,6	1271,01	1342,7	1403,15	1438,66	1628,55	1717,88
Jabłonna	771,76	795,87	858,69	887,7	896,57	908,58	980,79	1098,24
Jastków	1182,56	1291,87	1385,98	1443,62	1382,17	1500,26	1615,03	1801,33
Konopnica	1316,83	1478,96	1563,76	1628,75	1714,69	1831,62	1988,02	2160,18
Krzczonów	913,36	975,87	978,68	986,58	914	918,8	995,35	1114,7
Niedrzwica Duża	842,91	916,44	992,52	972,24	999,53	1002,98	1157,13	1289,03
Niemce	1167,81	1211,7	1266,51	1348,19	1391,95	1430,66	1614,51	1765,12
Strzyżewice	846,12	886,87	959,14	1000,5	1074,71	1092,43	1182,27	1282,05
Wólka	904,77	1005,66	1062,7	1068,98	1177,51	1348,46	1460,55	1550,05
Wysokie	878,02	924	915,62	1032,89	861,37	897,46	939,1	1108,84
Zakrzew	788,03	851,37	836,37	825,36	715,96	749,39	767,13	792,15
RAZEM	13899,18	14901,52	15687,14	16174,23	16133,96	16850,73	18442,35	20102,53

Wskaźnik dochodów podatkowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca dla poszczególnych gmin (wskaźniki G) obrazuje poziom rozwoju społeczno-gospodarczego samorządów. Dla całego obszaru wskaźnik ten podniósł się bardzo znacząco w ciągu siedmiu lat z poziomu 13 899 aż do 20 102. Co równie ważne wzrost zanotowano we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD, nawet w tych leżących w większej odległości od stolicy województwa. Pokazuje to, że obszar ten dynamicznie się rozwija, do czego przyczyniła się realizacja LSR i choć nie była jedynym czynnikiem generującym wzrost, to mocno na niego wpłynęła.

Zjawisko wzrostu dochodów podatkowych dobrze widać na wykresie.

Wykres 2 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD⁹

⁸ Źródło: <https://www.gov.pl/web/finanse>

Wydatki gmin

Dynamiczny rozwój badanego obszaru pokazuje także bardzo duży wzrost poziomu wydatków w gminach na jednego mieszkańca, aż o 86 %. Także tu swój wpływ miała realizacja LSR, choć nie była jednym czynnikiem tego wzrostu.

Dobrze widać to w tabeli z zestawieniem danych oraz na wykresie.

Tabela 4 Wydatki gmin na jednego mieszkańca¹⁰

Wydatki gmin na 1 mieszkańca

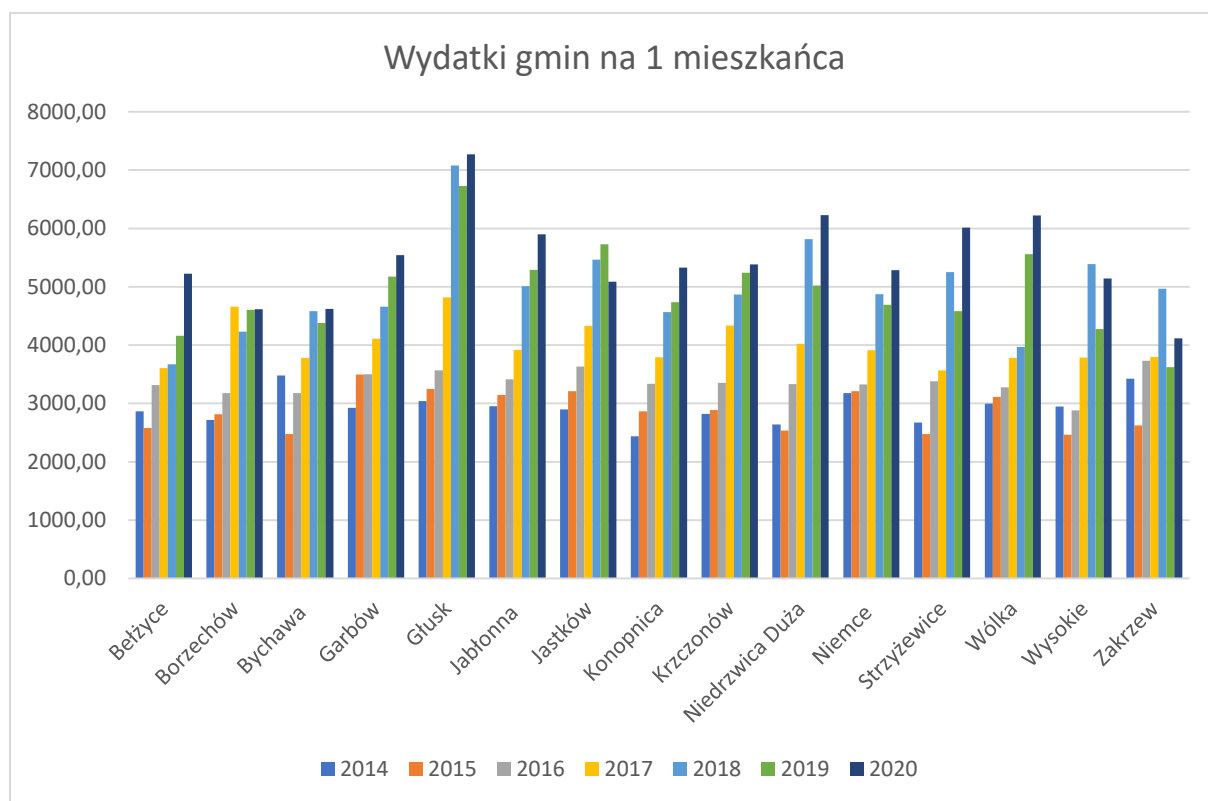
⁹ Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse>

¹⁰ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bełżyce	2865,62	2579,99	3315,73	3607,01	3669,34	4159,93	5226,52
Borzechów	2719,80	2814,64	3179,71	4661,76	4230,21	4603,63	4616,64
Bychawa	3478,90	2475,87	3180,70	3784,18	4580,46	4381,51	4620,58
Garbów	2924,80	3495,24	3499,64	4111,35	4658,50	5177,60	5542,11
Głusk	3042,88	3246,67	3566,78	4817,10	7077,66	6726,61	7273,02
Jabłonna	2954,59	3144,05	3411,38	3917,28	5009,81	5292,01	5899,91
Jastków	2899,48	3209,20	3632,81	4328,58	5467,36	5728,39	5087,03
Konopnica	2435,05	2864,44	3334,84	3794,86	4567,41	4736,53	5328,44
Krzczonów	2823,51	2884,65	3352,78	4334,77	4865,21	5240,57	5385,99
Niedrzwica Duża	2642,62	2535,17	3333,69	4024,98	5817,91	5019,00	6225,90
Niemce	3179,86	3208,36	3325,11	3910,62	4871,55	4690,46	5283,84
Strzyżewice	2671,73	2475,16	3379,62	3570,02	5251,79	4583,75	6013,85
Wólka	2994,97	3114,63	3278,50	3783,97	3970,27	5559,73	6223,94
Wysokie	2949,00	2462,47	2881,61	3788,01	5389,24	4276,20	5141,65
Zakrzew	3424,52	2622,48	3730,30	3798,36	4966,90	3620,75	4113,76
RAZEM	44007,33	43133,02	50403,20	60232,85	74393,62	73796,67	81983,18

Wykres 3 Wydatki gmin na jednego mieszkańca¹¹

¹¹ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Osoby pracujące

Analizując dane z całego obszaru LGD widać wyraźnie wzrost liczby osób pracujących – w latach 2014-2020 z 14562 do 16944. Niestety nie we wszystkich gminach nastąpił wzrost, kilka gmin oddalonych od Lublina zanotowało spadek liczby pracujących, nie był on jednak znaczący. Ma to związek z wyludnianiem się gmin. Widać to dobrze w zestawieniu danych w tabeli i na wykresie.

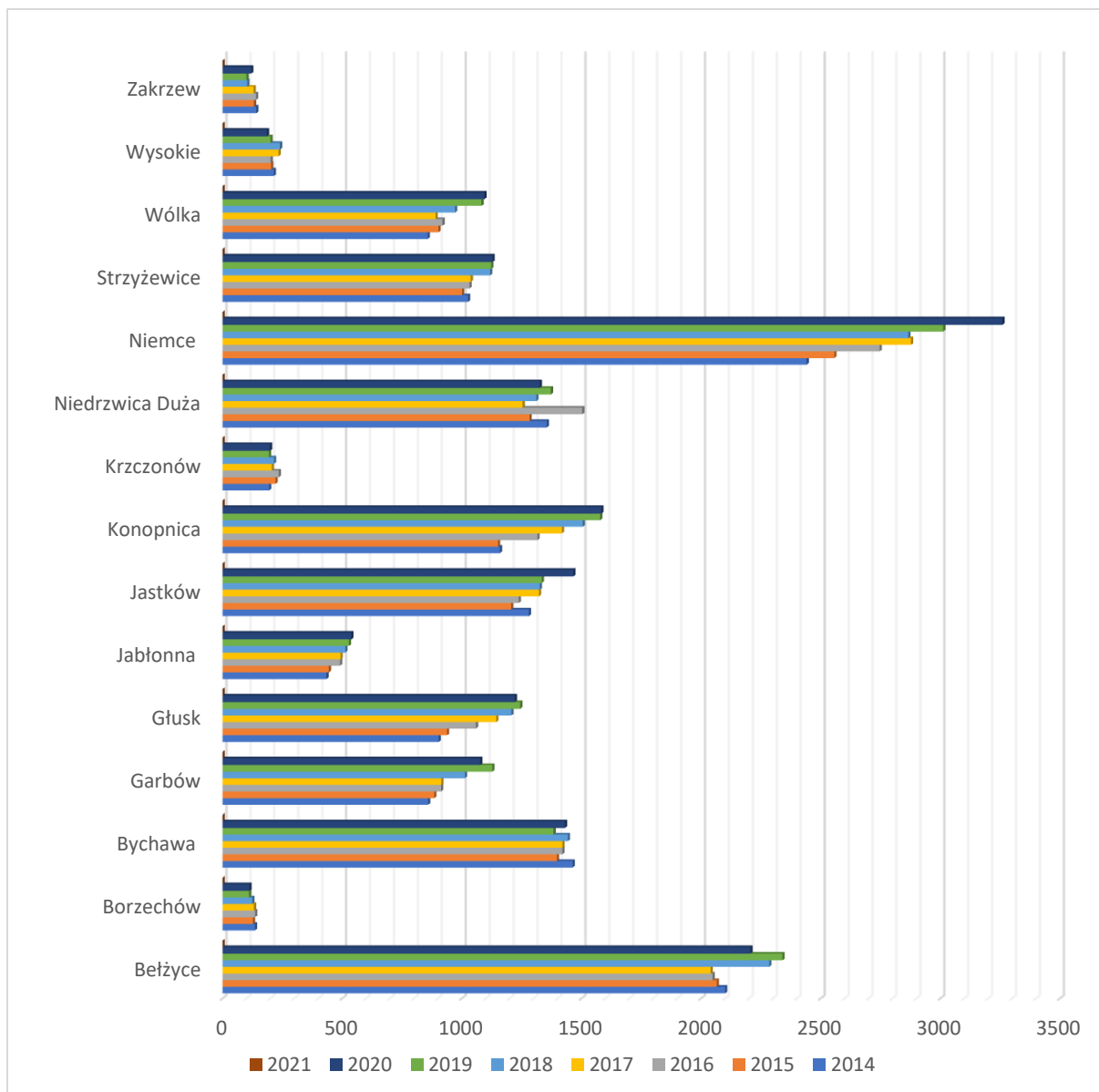
Tabela 5 Liczba osób pracujących w gminach¹²

¹² Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Liczba osób pracujących w gminach								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bełżyce	2100	2065	2048	2040	2285	2340	2206	b.d
Borzechów	135	127	136	131	124	111	112	b.d
Bychawa	1463	1397	1420	1420	1443	1383	1431	b.d
Garbów	859	885	913	914	1013	1127	1077	b.d
Głusk	903	938	1059	1144	1207	1244	1221	b.d
Jabłonna	434	444	491	493	513	528	538	b.d
Jastków	1280	1206	1238	1322	1326	1334	1466	b.d
Konopnica	1159	1151	1316	1418	1505	1578	1583	b.d
Krzczonów	195	221	235	206	215	194	198	b.d
Niedzwica Duża	1355	1283	1503	1254	1311	1372	1326	b.d
Niemce	2441	2557	2746	2877	2866	3012	3259	b.d
Strzyżewice	1026	1001	1032	1037	1118	1123	1128	b.d
Wólka	857	902	919	890	972	1082	1094	b.d
Wysokie	214	203	201	234	240	200	185	b.d
Zakrzew	141	131	140	130	103	100	120	b.d
RAZEM	14562	14511	15397	15510	16241	16728	16944	

Wykres 4 Liczba osób pracujących w gminach¹³

¹³ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Bezrobotni

Tabela 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%)¹⁴

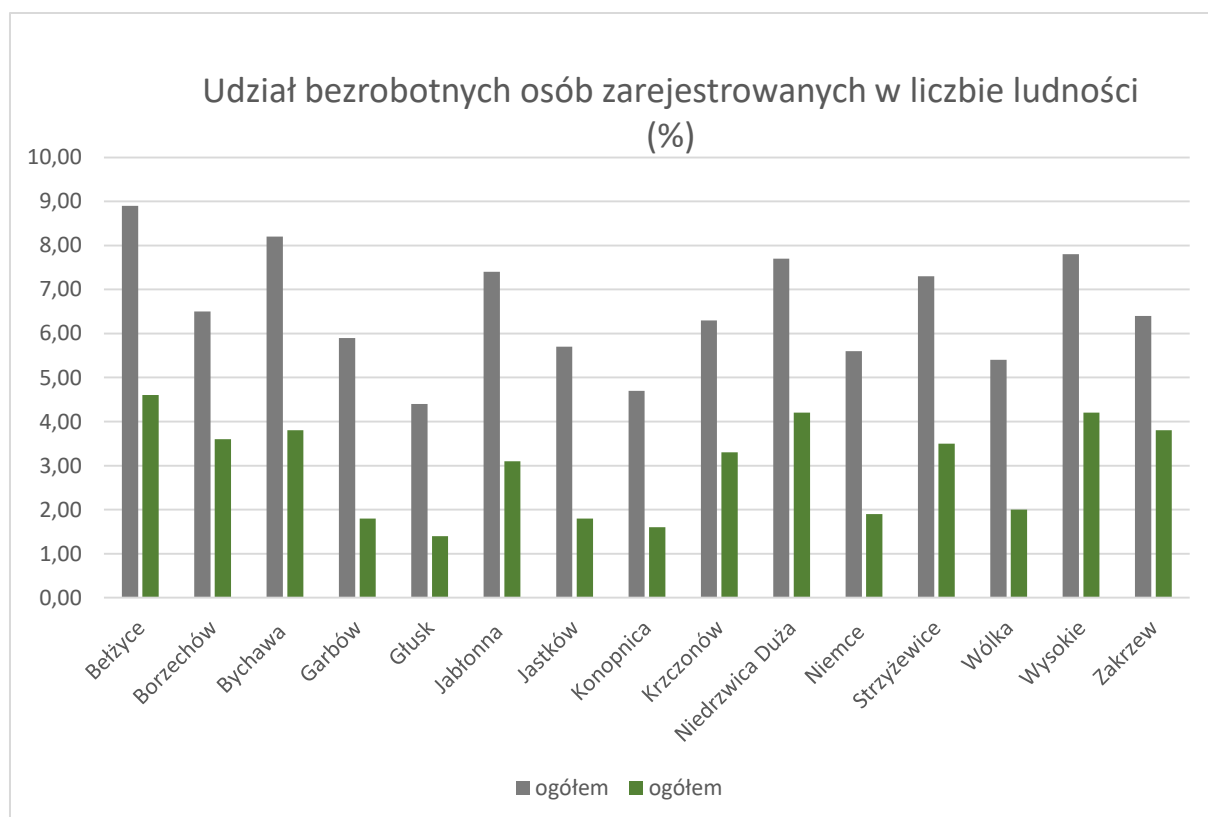
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%)						
	kobiety		mężczyźni		ogółem	
	2014	2021	2014	2021	2014	2021
Bełżyce	8,30	4,60	9,50	4,60	8,90	4,60
Borzechów	6,50	4,20	7,00	3,10	6,50	3,60
Bychawa	7,50	4,30	8,80	3,30	8,20	3,80
Garbów	5,30	1,80	6,40	1,80	5,90	1,80
Głusk	4,60	1,80	4,10	1,10	4,40	1,40
Jabłonna	7,30	3,40	7,50	2,80	7,40	3,10
Jastków	5,20	2,00	6,10	1,50	5,70	1,80
Konopnica	5,00	1,90	4,40	1,50	4,70	1,60
Krzczonów	5,80	3,80	6,70	2,80	6,30	3,30
Niedrzwica Duża	7,50	4,30	7,90	4,00	7,70	4,20
Niemce	6,00	2,30	5,30	1,60	5,60	1,90
Strzyżewice	7,40	4,00	7,30	3,00	7,30	3,50
Wólka	5,50	2,20	5,20	1,70	5,40	2,00
Wysokie	8,50	5,20	7,20	3,30	7,80	4,20
Zakrzew	6,30	4,90	6,50	3,00	6,40	3,80

We wszystkich gminach na przestrzeni lat znacząco spadł poziom bezrobocia, wiąże się to z poprawą sytuacji na rynku pracy w całym kraju. Nie zawsze spadek bezrobocia jest skorelowany ze wzrostem zatrudnienia w danej gminie. Na to zjawisko ma wpływ starzenie się społeczeństwa, część osób, które wypadły ze statystyk Powiatowych Urzędów pracy nie trafiły do grupy osób pracujących, często już przeszły na emeryturę.

Wykres 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%)¹⁵

¹⁴ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

¹⁵ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Działalność gospodarcza

Ożywienie i wzrost gospodarczy widać wyraźnie przy analizie danych dotyczących podmiotów gospodarki narodowej – według definicji stosowanej przez GUS¹⁶ to: osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą. Na przestrzeni lat 2014-2021 na całym obszarze LGD nastąpił wzrost o 2938 liczby podmiotów gospodarki narodowej – co stanowi aż 28%. Co najważniejsze przyrost nastąpił we wszystkich gminach.

Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców¹⁷

¹⁶ Źródło: [Główny Urząd Statystyczny / Metainformacje / Słownik pojęć / Pojęcia stosowane w statystyce publicznej](#)

¹⁷ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

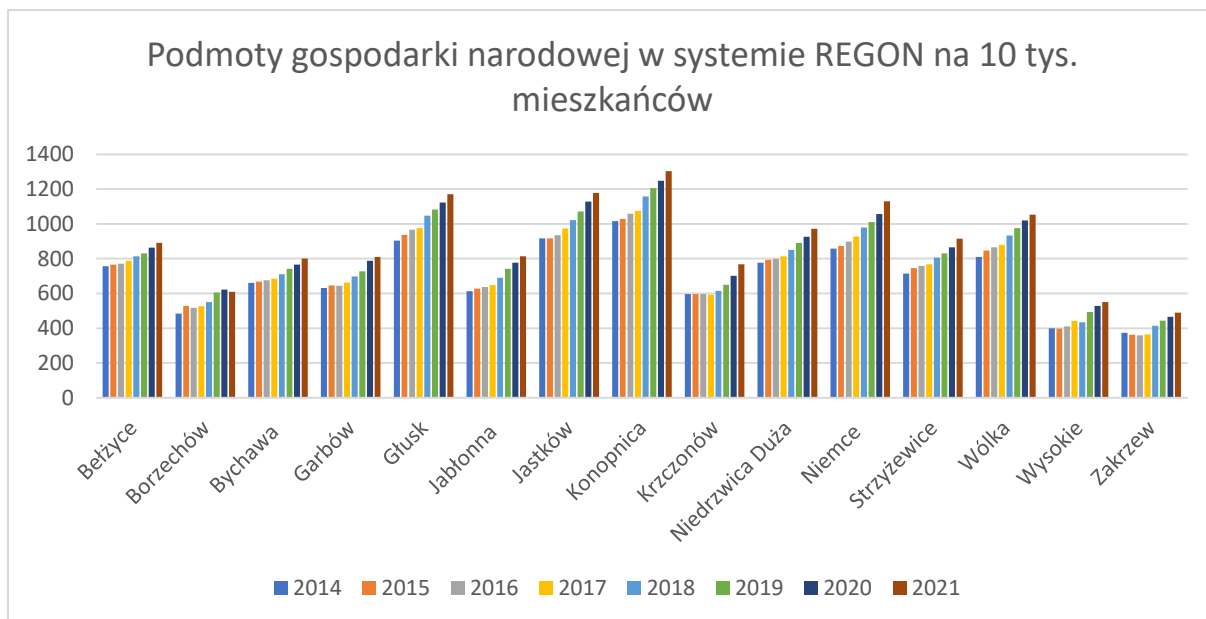
Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bełżyce	757	765	772	788	814	831	864	890
Borzechów	484	528	518	527	550	606	622	609
Bychawa	661	669	675	684	711	741	765	800
Garbów	631	646	644	663	697	727	787	810
Głusk	904	937	966	975	1047	1083	1123	1170
Jabłonna	613	627	636	647	691	742	776	813
Jastków	917	916	935	974	1021	1072	1129	1179
Konopnica	1017	1029	1059	1075	1158	1206	1248	1304
Krzczonów	597	597	597	593	615	650	701	768
Niedzwica Duża	777	794	799	814	851	890	926	971
Niemce	858	872	899	928	979	1010	1057	1130
Strzyżewice	714	745	759	767	807	830	865	915
Wólka	810	847	866	880	934	975	1019	1053
Wysokie	400	398	410	441	435	494	528	550
Zakrzew	374	362	358	365	414	443	466	490
RAZEM	10514	10732	10893	11121	11724	12300	12876	13452

Obrazuje to dokładnie poniższy wykres:

Wykres 6 Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców¹⁸

¹⁸ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Rozwój gospodarczy szczególnie mocno widać w odniesieniu do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W okresie od 2014 roku do 2021 roku liczba jednoosobowych firm zwiększyła się z 8394 do 10955 co daje wzrost aż o 31%. Przyrost nastąpił we wszystkich gminach obszaru LGD. Realizacja LSR miała duży wpływ na powstawanie nowych podmiotów gospodarczych. Rozwój gospodarczy obszaru, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności – to jeden z Celów ogólnych Strategii. Zmiany pokazują dane zawarte w poniższej tabeli i przedstawione na wykresie.

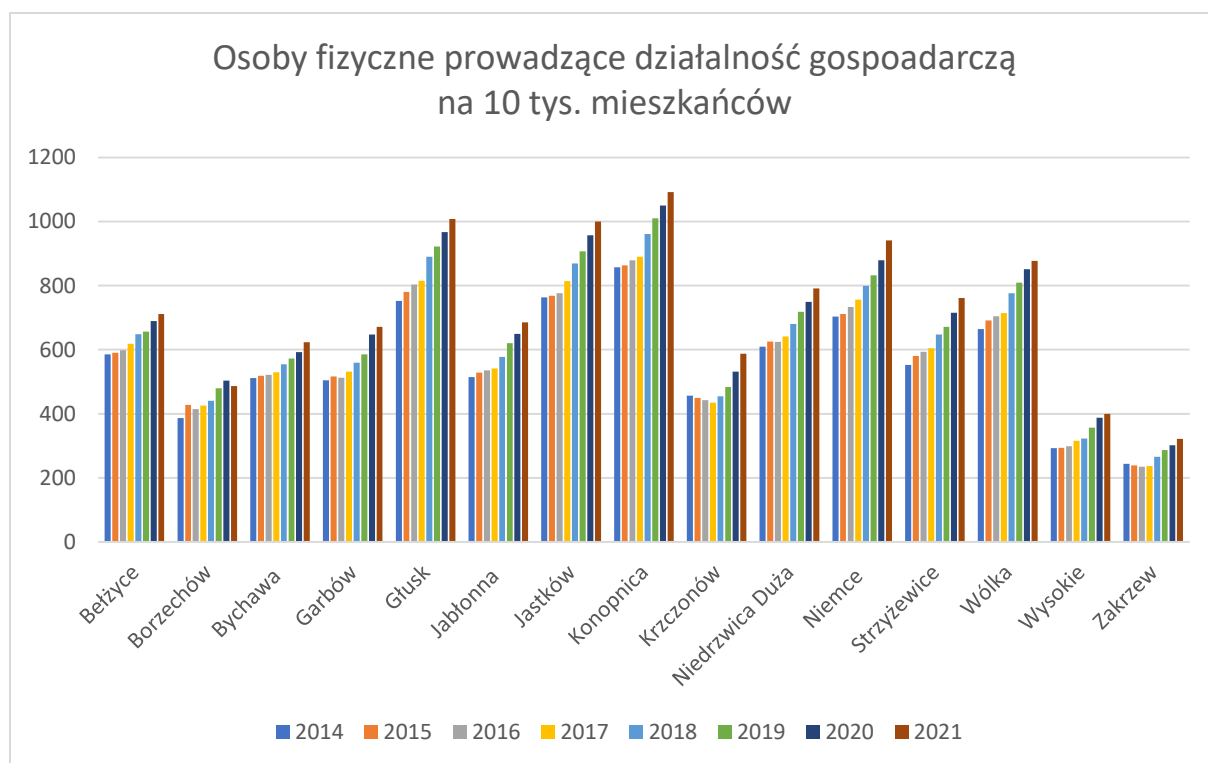
Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców¹⁹

--

¹⁹ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bełżyce	585	590	598	618	648	656	689	711
Borzechów	387	428	415	426	441	479	503	486
Bychawa	511	518	521	529	554	572	592	623
Garbów	504	516	512	531	559	585	647	671
Głusk	752	780	803	815	890	922	967	1008
Jabłonna	514	528	535	541	577	620	649	685
Jastków	763	768	776	814	869	907	957	1000
Konopnica	857	863	879	890	961	1010	1050	1092
Krzczonów	456	449	443	435	454	483	531	587
Niedzwica Duża	609	625	624	641	680	718	749	791
Niemce	703	711	733	756	799	832	879	941
Strzyżewice	552	580	593	604	647	671	715	761
Wólka	664	691	704	714	776	809	851	877
Wysokie	293	294	299	316	323	357	388	400
Zakrzew	244	239	235	237	266	287	302	322
RAZEM	8394	8580	8670	8867	9444	9908	10469	10955

Wykres 7 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Beneficjenci pomocy społecznej

W okresie 2014-2020 nastąpił bardzo znaczący spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej we wszystkich gminach. Definicja tej pomocy stosowana przez GUS to: Świadczenia realizowane przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania świadczeniobiorcy²⁰. W 2014 roku na terenie gmin wchodzących w skład LGD było to 11582 osób, a w 2020 roku tylko 5776 – jest to spadek aż o 50%. Ma to związek ze spadkiem bezrobocia i znaczącym wzrostem gospodarczym na badanym obszarze. Realizacja LSR przyczyniła się do tego stanu.

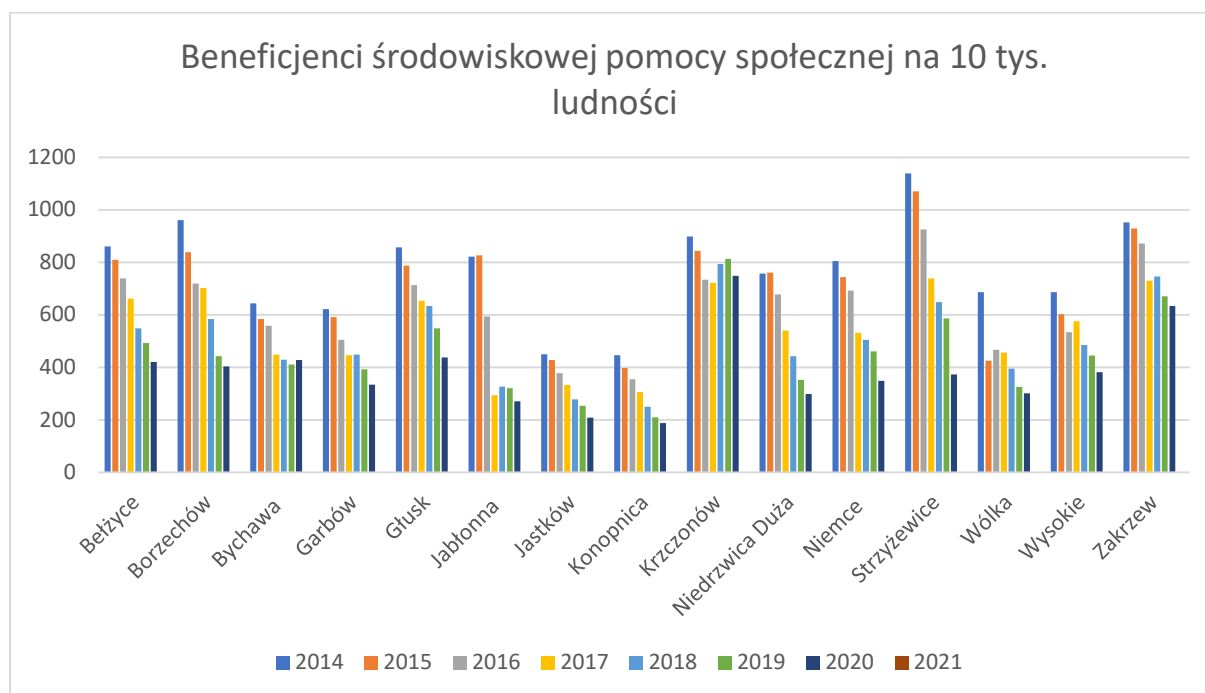
Tabela 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

²⁰ [Główny Urząd Statystyczny / Metainformacje / Słownik pojęć / Pojęcia stosowane w statystyce publicznej](#)

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bełżyce	860	809	739	662	549	492	420	b.d
Borzechów	960	838	719	702	584	443	403	b.d
Bychawa	644	584	558	448	429	411	428	b.d
Garbów	622	591	505	446	448	392	334	b.d
Głusk	857	788	713	653	634	549	438	b.d
Jabłonna	821	826	594	294	327	321	271	b.d
Jastków	450	428	378	333	278	253	209	b.d
Konopnica	446	397	355	306	250	210	188	b.d
Krzczonów	898	844	734	721	794	813	748	b.d
Niedzwica Duża	757	760	678	540	443	352	299	b.d
Niemce	805	743	692	532	505	461	349	b.d
Strzyżewice	1138	1070	925	739	648	586	373	b.d
Wólka	686	425	467	456	395	325	301	b.d
Wysokie	686	602	534	575	485	445	381	b.d
Zakrzew	952	929	872	730	746	670	634	b.d
RAZEM	11582	10634	9463	8137	7515	6723	5776	0

Jeszcze wyraźniej widać to na poniższym wykresie.

Wykres 8 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Obszar gmin wchodzących w skład LGD jest spójny pod względem terytorialnym, zanotowano tu wyraźny wzrost gospodarczy, gminy są w lepszej sytuacji finansowej niż na początku badanego okresu (rok 2014), liczba osób bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej mocno spadła. Niemniej jednak trzeba zauważyć, że dwie gminy leżące na południu Powiatu Lubelskiego – Wysokie i Zakrzew znalazły się wśród gmin zagrożonych trwałą marginalizacją²¹. Będzie to wymagało w przyszłej Lokalnej Strategii Rozwoju działań wspierających te samorządy, na przykład przez odpowiednie sformułowanie kryteriów wyboru operacji.

²¹ [Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](http://www.gov.pl)

3.2 Postęp rzeczowy realizacji LSR

Analiza danych dotyczących postępu rzeczowego LSR wskazuje na dużą sprawność Zarządu i Biura LGD w realizacji przedsięwzięć zaplanowanych na lata 2016-2023. Pokazuje także dobre rozpoznanie potrzeb wszystkich podmiotów, które korzystają ze środków będących w dyspozycji LGD. W bardzo wielu przypadkach zaplanowane wskaźniki zostały przekroczone. W niektórych przypadkach brak pełnego osiągnięcia zakładanego poziomu wskaźników wynika z faktu, że w momencie prowadzenia ewaluacji nie wszystkie nabory już się odbyły, część zaplanowana jest pod koniec 2022 roku. Należy wziąć pod uwagę także problemy jakie pojawiły się w związku z pandemią COVID-19. Ograniczenia wprowadzone przepisami wpłynęły na znaczne zmniejszenie aktywności potencjalnych wnioskodawców (szczególnie dotyczy to lat 2020 i 2021). Trzeba tu także odnotować ogólnokrajowe spowolnienie w gospodarce w tych latach.

W ramach wszystkich naborów wybrano do dofinansowania 363 wnioski.

Postęp rzeczowy realizacji celów oraz przedsięwzięć w LSR obrazuje poniższa tabela.

Tabela 10 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
													U	P
1.0	1.1	w.1.1. liczba osób przeszkolonych	2.2	osoba	0	570	164,04	1.1.1	liczba szkoleń/warsztatów	2.1	sztuki	10	150	150
								1.1.2	liczba wydarzeń/imprez	2.12	sztuki	5	100	100
		w.1.1 a liczba osób oceniających szkolenie jako adekwatne do oczekiwań	2.3	osoba	0	565	165,49	1.1.3	liczba szkoleń/warsztatów	2.1	sztuki	1	0	0
	1.2	w.1.2. liczba osób przeszkolonych	2.2	osoba	0	2000	45,45	1.2.1	liczba szkoleń/warsztatów	2.1	sztuki	25	120	56
		w.1.2 a liczba osób oceniających szkolenie jako adekwatne do oczekiwań	2.3	osoba	0	1600	45,06	1.2.2	liczba szkoleń/warsztatów	2.1	sztuki	15	313,33	313,33
	1.3	1.3 liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom	ND	sztuka	0	18	44,44	1.3.1	liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach	ND	sztuki	31	61,29	51,61

		klimatu							realizacji LSR					
		1.3 a Liczba osób korzystających z nowej i zmodernizowanej infrastruktury społeczno-kulturalnej	ND	osoba	0	2500	86,28			Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	2.13	sztuki	8	100
	1.4	1.4 liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	ND	osoba	0	2 760	142,95	1.4.1	liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	4.3	sztuki	150	109,33	0
		1.4 a liczba osób zadowolonych ze spotkań prowadzonych przez LGD	ND	osoba	0	1800	167,13							
		1.4 b liczba odwiedzin strony internetowej LGD	4.5	sztuka	0	100 000	246,43	1.4.2	liczba spotkań /wydarzeń adresowanych do mieszkańców	4.4	sztuki	8	75	0
	1.5	1.5 liczba podmiotów uczestniczących w projekcie międzynarodowym	ND	sztuka	0	50	0	1.5.1	liczba zrealizowanych projektów współpracy	3.2	sztuki	1	0	0
		1.5a liczba	3.3	sztuka	0	1	0							

2.0		projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby												
		1.5.b liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	3.4	sztuka	0	1	0							
	2.1	2.1 liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej	ND	osoba	0	10 800	64,09	2.1.1	liczba nowych i zmodernizowanych szlaków turystycznych	ND	sztuki	1	100	100
									długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	2.8	km	45	101,5	101,5
		2.1a liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu	ND	sztuka	0	16	50	2.1.2	liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	2.4	sztuki	51	70,59	56,86
									liczba przebudowa	2.5	sztuki	8	62,50	50,00

		2.2.1c Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	3.4	sztuka	0	1	0		nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej					
		2.1.d liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	3.3.	sztuka	0	1	0		liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	2.13	sztuki	15	93,33	66,67
									liczba nowych szlaków rowerowych	ND	sztuki	1	0	0
		2.1.e liczba osób korzystających z oferty podmiotów doposażonych w ramach LSR	3.3	sztuka	0	750	0	2.1.3	długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych	2.8	km	50	0	0
									liczba zrealizowanych projektów współpracy	3.2	sztuki	1	0	0
								2.1.4	liczba podmiotów	ND	sztuki	15	0	0

									działających w sferze sportu i rekreacji, które otrzymały wsparcie w ramach LSR					
2.2	2.2 liczba osób, odbiorców informacji o promowanych walorach rekreacyjnych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych oraz produktów regionalnych i tradycyjnych	ND	osoba	0	15 550	498,42	2.2.1	liczba wydarzeń/imprez	2.12	sztuki	3	100	100	
							2.2.2	liczba wydarzeń/imprez	2.12	sztuki	16	225	225	
							2.2.3	liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie majce na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	2.10	sztuki	20	125	125	
	liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	2.11	sztuki	20	125	125								
	2.2 a liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	3.3	sztuka	0	1	0								

								2.2.4	liczba oznakowanych miejsc	ND	sztuki	25	268,00	268,00
3.0	3.1	2.2.b liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	3.4	sztuka	0	1	0	2.2.5	liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	2.9	sztuki	10	200	200
								2.2.6	liczba szlaków kulinarnych	ND	sztuki	1	0	0
									liczba zrealizowanych projektów współpracy	3.2	sztuki	1	0	0
								2.2.7.	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie	ND	sztuka	18	0	0
									Liczba wydarzeń/ imprez	ND	sztuka	20	0	0
		3.1.1	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	1.1	sztuki	79	58,23	48,10						
		3.1 liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom	ND	sztuka	0	52	44,23							

		klimatu													
		3.1a liczba utworzonych miejsc pracy	1.3	sztuka	0	84	54,20		liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	2.13	sztuki	42	59,52	50,00	
		3.1 b liczba utrzymanych miejsc pracy	1.4	sztuka	0	84	54,20								
	3.2	3.2 liczba operacji mających wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałających zmianom klimatu	ND	sztuka	0	20	50	3.2.1	liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	1.2	sztuki	24	70,83	45,83	
									liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	2.13	sztuki	10	150,00	100,00	
		3.2 a liczba utworzonych miejsc pracy	1.3	sztuka	0	50	107,90	3.2.2	liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	1.2	sztuki	10	100,00	80,00	
		3.2 b liczba utrzymanych miejsc pracy	1.4	sztuka	0	111	114,61			liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły produkty lub/i	ND	sztuki	10	100,00	80,00

									usługi na nowe rynki						
									liczba operacji ukierunkowanych na innow.	2.13	sztuki	7	142,86	114,29	
	3.3	3.3 liczba utworzonych miejsc pracy	1.3	sztuka	0	1	100	3.3.1	liczba nowych Inkubatorów Przetwórstwa Produktu Lokalnego	1.9	sztuki	1	100	100	
		3.3a liczba utrzymanych miejsc pracy	1.4	sztuka	0	1	100								
		3.3b liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych rocznie	1.11	sztuka	0	8	100								
4.0	4.1	4.1 liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa i które zawarły umowę o przyznanie pomocy	ND	sztuka	0	150	114,00	4.1.1	liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	4.1	osobodni	215	76,74	0	
								4.1.2							
								4.1.3							liczba podmiotów, którym udzielono indyw. dor.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD

3.3 Postęp finansowy realizacji LSR

Realizacja finansowa LSR prowadzona była na tyle sprawnie, że biorąc pod uwagę poziom wydatkowania środków i osiągnięte wskaźniki zwiększono budżet LSR. Świadczy to o bardzo sprawnym działaniu Zarządu i Biura LGD, i dało szansę na dodatkowe przedsięwzięcia.

W czasie prowadzenia ewaluacji budżet dotyczący pomocy przyznanej został wykonany w 61,38 %, natomiast pomoc wypłacona wynosiła 53,75 %.

Z informacji przekazanych przez LGD wynika, że z dużym prawdopodobieństwem całość dofinansowania zostanie wykorzystana do 2023 roku

Dane dotyczące realizacji finansowej celów oraz przedsięwzięć w LSR obrazuje poniższa tabela.

Tabela 11 Realizacja finansowa celów oraz przedsięwzięć w LSR

Cele ogólne				Cele szczegółowe				Przedsięwzięcia						
Nazwa	Budżet w LSR [EURO]	Realizacja budżetu [EURO]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Budżet w LSR [EURO]	Realizacja budżetu [EURO]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Program / fundusz	Budżet w LSR [EURO]	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
											Realizacja budżetu [EURO]	Realizacja budżetu [%]	Realizacja budżetu [EURO]	Realizacja budżetu [%]
1.0. Zwiększenie integracji społeczno-kulturalnej mieszkańców, w tym osób starszych oraz z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	1 242 081,7 4	711 348,47	57,27	1.1. Wsparcie liderów i animatorów organizacji społecznych	38 921,8 4	26 421,84	67,88	1.1.1 Warsztaty, szkolenia dla animatorów i liderów	PROW	13 091,6 9	12 189,49	93,11	13 091,69	100,00
								1.1.2 Tworzenie sieci wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie integracji społeczno-kulturalnej	PROW	13 330,1 5	12 511,20	93,86	13 330,15	100,00
								1.1.3 Innowacje społeczne - prezentacja dobrych praktyk oraz wsparcie edukacyjne	PROW	12 500,0 0	-	-	-	-

				1.2. Wsparcie projektów partnerskich realizowanych w obszarze integracji społeczno-kulturalne	159 806,9 1	96 957,21	60,67	1.2.1. Międzypokolenio we warsztaty i zajęcia aktywizujące w zakresie integracji społeczno-kulturalnej	PROW	112 876,3 3	107 837,83	95,54	50 026,63	46,39
					1.2.2 Aktywizacja społeczna seniorów	PROW		46 930,5 8	43 456,67	92,60	46 930,58	100,00		
				1.3. Poprawa i rozwój infrastruktury służącej aktywności społeczno-kulturalnej, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	982 077,9 9	560 813,96	57,10	1.3.1 Budowa i modernizacja miejsc spotkań i integracji mieszkańców, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	PROW	982 077,9 9	573 681,20	58,42	560 813,96	57,10
				1.4. Animacja mieszkańców obszaru LGD "Kraina wokół Lublina"	36 275,0 0	27 155,46	-	1.4.1 Działania szkoleniowe, informacyjne	PROW	9 025,0 0	7 975,00	88,37	7 975,00	88,37
								1.4.2 Działania animacyjne	PROW	27 250,0 0	19 180,46	70,39	19 180,46	70,39

				1.5. Ponadlokalne projekty sieciowe w obszarze integracji społecznej i kulturalne	25 000,0 0	-	-		1.5.1 Międzynarodowy projekt współpracy	PROW	25 000,0 0	-	-	-	-
2.0 Rozwój potencjału rekreacyjno- wypoczynkowe go poprzez realizację zintegrowa nych działań, w tym z uwzględnienie m ochrony środowiska, przeciwdziałani a zmianom klimatu oraz innowacyjności	2 045 112,7 6	898 634,07	43,94	2.1 Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkow ej, w tym z uwzględnie niem ochrony środowiska, przeciwdziała nia zmianom klimatu oraz innowacyjno ści	1 650 227,1 8	616 469,24	37,36		2.1.1 Budowa, rozbudowa, przebudowa oraz oznakowanie wielofunkcyj nych szlaków, tras lub ścieżek rowerowych, spacerowych, kajakowych, narciarskich, konnych, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	PROW	14 444,8 2	13 545,07	93,77	14 444,82	100,00

							2.1.2 Budowa, rozbudowa, przebudowa obiektów i infrastruktury w obszarze rekreacji i wypoczynku, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	PROW	1 235 782,36	739 897,27	59,87	602 024,42	48,72	
							2.1.3 Utworzenie szlaku rowerowego Green Ways Dziedzictwo Wschodu	PROW	332 500,00	-	-	-	-	
							2.1.4 Doposażenie podmiotów prowadzących działalność sportową i rekreacyjną	PROW	67 500,00	-	-	-	-	
				2.2 Popularyzacja	394 885,5	282	71,45	2.2.1 Udział w targach i	PROW	10 941,2	10	100,00	10	100,12

				walorów rekreacyjnych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych oraz produktów regionalnych i tradycyjnych	8	164,83	wystawach		1	927,77		941,21	
							2.2.2 Imprezy i wydarzenia promujące walory historyczne, kulturowe oraz produkty regionalne i tradycyjne	PROW	105 951,26	100 818,49	95,16	106 332,09	105,47
							2.2.3 Zespoły i zorganizowane grupy działające w sferze kultury	PROW	109 344,27	103 642,44	94,79	108 742,69	104,92
							2.2.4 Oznakowanie miejsc atrakcyjnych historycznie, kulturowo, przyrodniczo	PROW	15 380,32	14 953,56	68,40	15 380,32	102,85
							2.2.5 Renowacja zabytków poza obiektami budowlanymi	PROW	40 768,52	38 841,22	98,70	40 768,52	104,96
							2.2.6 Utworzenie szlaku kulinarnego	PROW	55 000,00	-	-	-	
							2.2.7 Promocja dziedzictwa kulturowego	PROW	57 500,00				

								obszaru LGD "Kraina wokół Lublina"						
3.0 Rozwój gospodarczy obszaru, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	2 624 580,5 0	1 457 658,42	55,54	3.1 Wsparcie przedsiębiorst w nowo powstałych (start-up'ów), w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	1 252 482,5 6	532 256,34	42,50	3.1.1 Podejmowanie działalności gospodarczej, w tym podnoszenie kompetencji, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	PROW	1 252 482,5 6	611 954,98	48,86	532 256,34	42,50
				3.2 Wsparcie dla przedsiębiorst w z sektora MMŚP, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	1 199 469,6 2	752 773,76	62,76	3.2.1 Wprowadzenie na rynek nowych lub ulepszonych produktów i usług, w tym podnoszenie kompetencji z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz		PROW	736 658,3 7	594 335,70	80,68	434 574,69

							innowacyjności							
							3.2.2 Wprowadzenie produktów i usług na nowe rynki, w tym podnoszenie kompetencji, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności	PROW	462 811,2 5	399 210,58	86,26	318 199,07	68,75	
							3.3 Rozwój lokalny w oparciu o lokalne produkty		172 628,3 2	172 628,32	100,00			
							3.3.1 Inkubator Przetwórstwa Produktu Lokalnego	PROW	172 628,3 2	171 739,24	99,48	172 628,32	100,00	
4.0 Wsparcie dla rozwoju	753	514	68,30	4.1 Realizacja bieżącej	753 785,0	514	68,30	4.1.1 Koszty bieżące	PROW	753 785,0	514	68,30	514	68,30

lokalnego	785,0 0	819,00		działalności LGD	0	819,00		LGD		0	819,00		819,00	
RAZEM	6 665 560,0 0	-	-		6 665 560,0 0	3 582 459,96	-			6 665 560,0 0	4 091 517,17	X	3 582 459,96	X
w tym PROW 2014 - 2020	6 665 560,0 0	-	-		6 665 560,0 0	-	-			6 665 560,0 0	61,38		53,75	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD

3.4 Funkcjonowanie partnerstwa w ramach LGD

Funkcjonowanie partnerstwa w ramach LGD obejmuje dwa obszary. Pierwszy to projekty współpracy. W LSR zaplanowano wdrożenie trzech takich projektów.

Pierwszy z nich „Zasmakuj w Tradycji – Lubelski Szlak Kulinarny” realizowany jest przez pięć Lokalnych Grup Działania: Kraina wokół Lublina, Zapiecek, Krasnystaw Plus, Ziemia Biłgorajska oraz Ziemia Kraśnicka. Jego celem jest upowszechnianie turystyki kulinarnej oraz zaangażowanie lokalnych producentów, przetwórców, właścicieli agroturystyk, restauracji i innych obiektów gastronomicznych w promowanie produktów regionalnych i tradycyjnych Lubelszczyzny. Zadaniem projektu jest rozszerzanie na tym terenie nowej formy turystyki – turystyki kulinarnej²².

Do projektu przystąpiło 31 szeroko rozumianych obiektów gastronomicznych – są wśród nich tradycyjne restauracje i zajazdy, ale także winnice, gospodarstwa agroturystyczne, producenci miodów, tłocznie soków i cydru, wytwórcy wyrobów piekarniczych, producenci serów i olejarnia. Zorganizowano liczne pokazy kulinarne dla potencjalnych klientów. Dzięki temu przedsięwzięciu nawiązano współpracę pomiędzy obiektami gastronomicznymi, nastąpiła wymiana produktów i ich wzajemne promowanie. Wydano także przewodnik po całym szlaku kulinarnym.

Dwa pozostałe projekty współpracy obejmujące utworzenie szlaku rowerowego Green Ways Dziedzictwo Wschodu oraz międzynarodowa sieć partnerskiej współpracy organizacji pozarządowych na rzecz wymiany doświadczeń i dobrych praktyk dotyczących aktywizacji społeczności lokalnych będą wdrażane w końcowym etapie realizacji LSR do 2023 roku.

Drugi wymiar partnerstwa w ramach LGD to działania obejmujące współpracę członków LGD oraz podmiotów funkcjonujących na obszarze wdrażania LSR. Bardzo mocne głosy wybrzmiały na spotkaniu fokusowym (zogniskowany wywiad grupowy FGI) oraz podczas indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI). Niemalże wszyscy respondenci wskazali współpracę, wzajemne dobre poznanie się i partnerstwo jako najważniejsze efekty

²² Źródło: strona projektu [Zasmakuj w tradycji](#)

realizacji LSR. Podkreślano, że choć wcześniej wiele osób i organizacji znało się, to dopiero wspólne przedsięwzięcia pozwoliły na mocne zacieśnienie więzi. Jeden z wójtów ujął to tak: znałem wcześniej wszystkich wójtów i burmistrzów z naszego powiatu, ale dopiero wspólna praca podczas realizacji projektów i wzajemne wizyty i pozwoliły poznać ich dobrze i nawiązać takie kontakty, które będą owocowały przez lata. Takie głosy pojawiły się także wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych i przedsiębiorców.

Obszar współpracy powinien być bardzo mocno podkreślony w przyszłej Lokalnej Strategii Rozwoju i kontynuowany w wielu wymiarach.

3.5 Działalność Biura LGD

Biuro LGD dysponuje wykwalifikowaną i doświadczoną kadrą, ale w dalszym ciągu podnosi ona swoje kwalifikacje, aby jak najlepiej wypełniać zadania związane z realizacją LSR. Pracownicy Biura i organów LGD odbyli łącznie 165 osobodni szkoleń. Indywidualne doradztwo zostało udzielone 469 podmiotom. Zorganizowano 164 spotkania adresowane do mieszkańców. Bardzo ważny kanał komunikacyjny stanowiła także strona internetowa LGD, która miała aż 246 426 odwiedzin.

Tabela 12 Aktywność Biura LGD

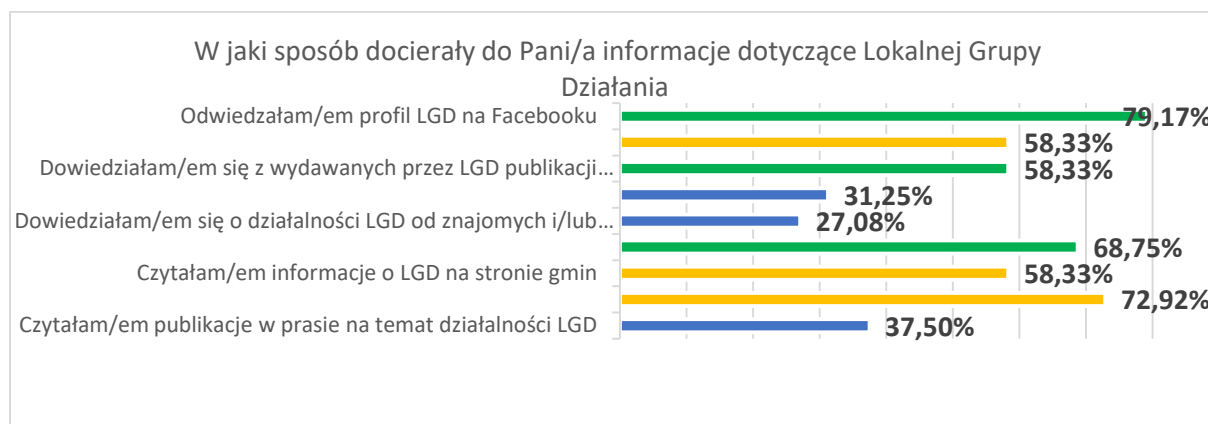
Nazwa wskaźnika	Kod wskaźnika	Dezagregacja	Kod wskaźnika	Rodzaj wskaźnika	Jednostka miary	Realizacja (w jednostce miary)
Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	4.1	-	-	Produkt	Osobodzień	165
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	4.2	Ogółem	4.2	Produkt	Sztuka	469
		Osoby fizyczne	4.2.1	Produkt	Sztuka	73
		Instytucje	4.2.2	Produkt	Sztuka	98

		Liczba podmiotów, które złożyły wnioski o przyznanie pomocy	4.2.3	Produkt	Sztuka	237
		Liczba podmiotów, które zawarły umowę o przyznaniu pomocy	4.2.4	Rezultat	Sztuka	171
Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	4.3	-	-	Produkt	Sztuka	164
Liczba konferencji / targów / prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD	4.4	-	-	Produkt	Sztuka	0
Liczba odwiedzin strony internetowej LGD	4.5	-	-	Rezultat	Sztuka	246426

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LGD

W ankiecie internetowej skierowanej do mieszkańców (CAWI) wśród najbardziej efektywnych kanałów komunikacyjnych, z których mieszkańcy dowiadywali się o działaniach LGD wymieniono profil na Facebooku, stronę internetową oraz stoiska LGD podczas imprez lokalnych. Ilustruje to poniższy wykres.

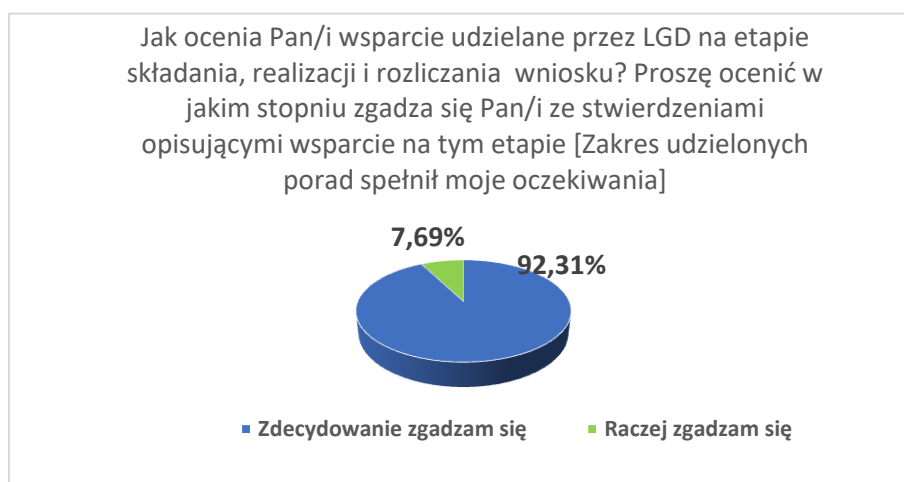
Wykres 9 Sposób dotarcia informacji dotyczących LGD

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety internetowej

Bardzo wysoko została oceniona działalność Biura LGD w ankiecie internetowej skierowanej do mieszkańców i beneficjentów. Na pytanie: „Czy zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania?” aż 92,31 % respondentów odpowiedziało: Zdecydowanie się zgadzam, a 7,69 % odpowiedziało: Raczej się zgadzam (innych odpowiedzi nie było). Ilustruje to poniżej wykres.

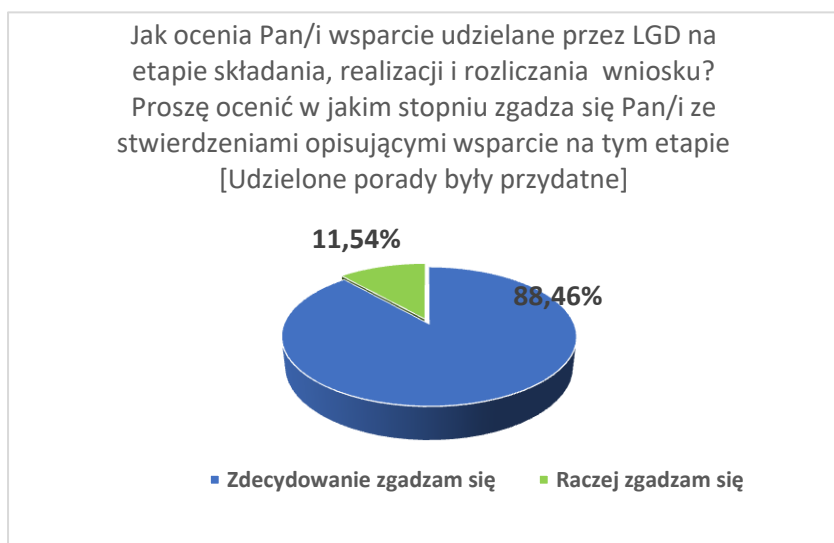
Wykres 10 Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety internetowej

Na pytanie: „Czy udzielone porady były przydatne?” 88,46 % respondentów odpowiedziało: Zdecydowanie się zgadzam, a 11,54 % odpowiedziało: Raczej się zgadzam (innych odpowiedzi nie było). Ilustruje to poniży wykres.

Wykres 11 Przydatność porad udzielonych przez LGD

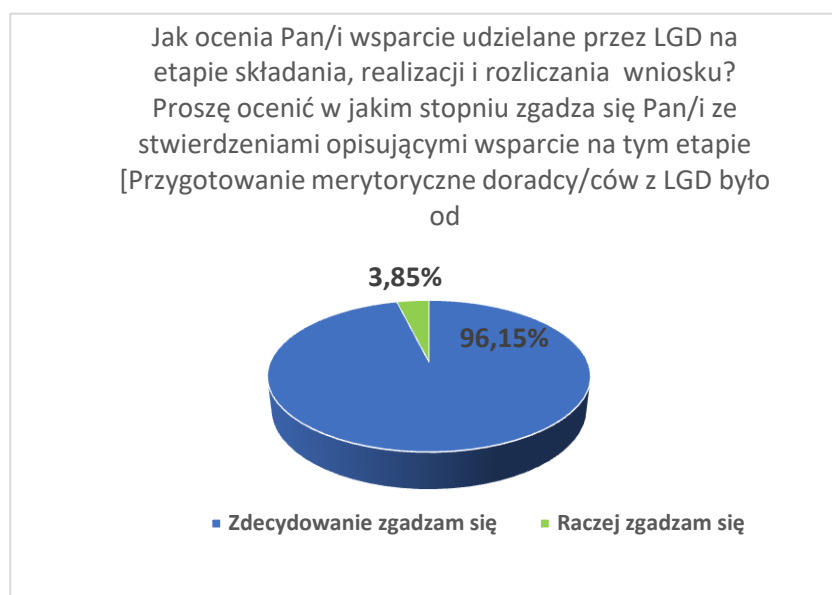

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety internetowej

Na pytanie: „Czy przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie?” 96,15 % respondentów odpowiedziało: Zdecydowanie się zgadzam, a 3,85 % odpowiedziało: Raczej się zgadzam (innych odpowiedzi nie było).

Ilustruje to poniży wykres.

Wykres 12 Przygotowanie merytoryczne doradców LGD

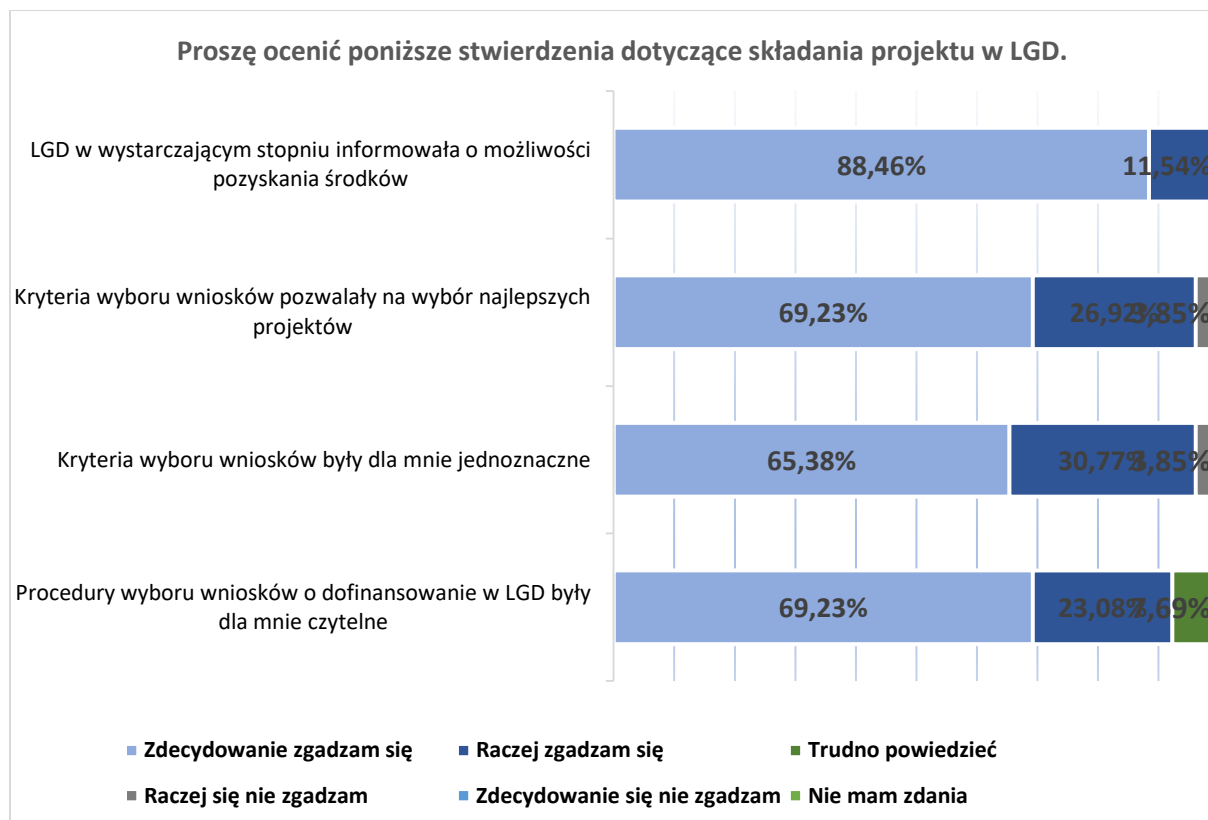

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety internetowej

Zdecydowana większość beneficjentów udzielających odpowiedzi na ankietę internetową nie miała problemów ze zrozumieniem procedur i kryteriów wyboru wniosków. Tylko niecałe 4 % respondentów miało z tym trudności (była to jedna osoba). Natomiast wszyscy, którzy udzielili odpowiedzi wysoko ocenili aktywność LGD w zakresie informowania o możliwości pozyskania środków.

Ilustruje to poniższy wykres.

Wykres 13 Ocena procedur i kryteriów wyboru wniosków

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety internetowej

4. ODPOWIEDŹ NA PYTANIA BADAWCZE

4.1 Ocena wpływu na główny cel LSR

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014-2020 zakłada osiągnięcie trzech celów ogólnych:

1. Zwiększenie integracji społeczno-kulturalnej mieszkańców, w tym osób starszych oraz z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności.
2. Rozwój potencjału rekreacyjno-wypoczynkowego poprzez realizację zintegrowanych działań, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności.
3. Rozwój gospodarczy obszaru, w tym z uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjności.

Realizacja LSR przyczyniła się do osiągnięcia celów Strategii. Zdecydowana większość wskaźników została osiągnięta, a nawet przekroczona (podrozdział 3.2). Nie w pełni wykonane wskaźniki są efektem ograniczeń związanych z pandemią COVID-19 i dotyczą tych typów projektów, które nie zostały jeszcze w pełni zrealizowane (w momencie prowadzenia ewaluacji pozostał ponad rok do końca wdrażania Strategii). Wyniki badań, przeprowadzona analiza i informacje uzyskane w Biurze LGD wskazują, że nie ma zagrożenia pełnej realizacji celów.

4.2 Ocena wpływu na kapitał społeczny

Wpływ realizacji LSR na kapitał społeczny należy uznać za znaczący. Na kapitał społeczny składają się zbiorowe relacje i zaufanie jakim darzą się poszczególne jednostki i organizacje na danym obszarze. Jak wskazano w części dotyczącej partnerstwa (podrozdział 3.4) wzajemna współpraca została wskazana jako jeden z najważniejszych efektów realizacji Strategii. Nawiązano relacje, które jeszcze przez wiele lat będą owocowały nowymi przedsięwzięciami.

Zbliżający się już do końca projekt współpracy „Zasmakuj w Tradycji – Lubelski Szlak Kulinaryny” przyniósł efekt wzmocnienia współpracy podmiotów z branży gastronomicznej. Przedsiębiorcy, którzy wzięli udział w tym przedsięwzięciu nie traktują się jako konkurenci, ale jako sprzymierzeńcy mogący wzmocnić każdą z firm. Nastąpiło wzajemne wykorzystanie produktów, którymi nie dysponują inni, a także wspólne promowanie się wynikające z sieciowania podmiotów z jednej branży.

Na obszarze działania LGD znacząco wzrosła liczba mieszkańców (podrozdział 3.1) – co świadczy, że wiele osób traktuje ten rejon jako dobre miejsce do życia.

Aktywizacja mieszkańców zaowocowała dużą ilością składanych wniosków.

W kolejnej edycji LSR należy zwrócić szczególną uwagę na te obszary, z których pochodzi mało wniosków – tu niezbędne są zintensyfikowane działania informacyjno-promocyjne. Dobrą praktyką wartą upowszechnienia są wizyty studyjne w innych gminach czy na obszarze działania innych LGD, które mogą dostarczyć wzorów do naśladowania.

4.3 Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość na obszarze działania LGD bardzo mocno rozkwitła (podrozdział 3.1). Przybyło dużo nowych firm, wskaźnik podatkowy w gminach stale rośnie. Realizacja LSR

była jednym z elementów rozwoju przedsiębiorczości na terenach wiejskich (choć trzeba brać pod uwagę, że nie był to jedyny czynnik wzrostu gospodarczego). Należy także uwzględnić trudności jakie przyniosła pandemia COVID-19. Znacznie pogorszyły się warunki prowadzenia działalności w branżach gastronomicznej i związanej z noclegami. Beneficjenci, którzy już uzyskali dofinansowanie na podejmowanie i rozwój działalności mają trudności z utrzymaniem stanu zatrudnienia. Ma to także wpływ na spadek zainteresowania kolejnymi dotacjami – wzrosło ryzyko związane z prawidłowym rozliczeniem dotacji²³.

W kolejnej edycji LSR należy w dalszym ciągu wspierać przedsiębiorczość. Wskazane jest silniejsze powiązanie rodzajów prowadzonej działalności z celami Strategii. W wywiadach pogłębionych wskazywano szczególnie duże potrzeby w rozwoju usług dla ludności na terenach wiejskich oraz wzmacnianie turystyki (np. miejsca rekreacji i wypoczynku, szlaki turystyczne, miejsca noclegowe).

4.4 Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Realizacja LSR przyczyniła się do wzmocnienia potencjału turystycznego obszaru LGD. Inwestowano w szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe, a także w obiekty infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Na etapie prowadzenia ewaluacji do zrealizowania pozostał jeszcze projekt współpracy, który przewiduje utworzenie szlaku rowerowego Green Ways.

Turystyka jest największym potencjałem i możliwym czynnikiem rozwoju obszaru LGD. Gminy powiatu lubelskiego (ziemskiego) otaczają stolicę województwa Lublin (mapa w podrozdziale 3.1). Posiadają ogromne walory przyrodnicze, czyste wody i powietrze oraz liczne zabytki, a także bogate dziedzictwo kulturowe mogące stanowić bazę do przyciągnięcia turystów. W większości są jeszcze tereny nieodkryte dla masowej turystyki. Obszar LGD ma niski potencjał do rozwoju turystyki pobytowej (za małą odległość od ośrodka miejskiego). Bliskość dużego miasta daje natomiast szanse na rozwój turystyki

²³ Wnioski z warsztatu refleksyjnego z 2022 roku

jednodniowej lub weekendowej z kilkoma noclegami – pieszej, rowerowej, konnej, kajakowej czy motocyklowej.

4.5 Grupy defaworyzowane

W LSR grupy defaworyzowane zostały zdefiniowane następująco:

- osoby bezrobotne,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby powyżej 50 roku życia
- osoby młode (15-35 lat).

Takie ujęcie poprawnie wskazuje na powiązanie tych grup z ich sytuacją na rynku pracy oraz odnosi się do problemów związanych z zagrożeniem wykluczeniem społecznym.

Realizacja LSR pozytywnie wpłynęła na obniżenie ubóstwa i wykluczenie społeczne. W ramach projektów dofinansowanych ze środków LSR tworzone nowe firmy i miejsca pracy. Jak pokazują dane z podrozdziału 3.1 znacząco spadła liczba bezrobotnych oraz zmniejszyła się liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej we wszystkich gminach. Realizacja LSR przyczyniła się do poprawy sytuacji w tym obszarze.

W przyszłości należy kontynuować podobne działania. Wsparcie grup defaworyzowanych, ograniczanie ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym powinno się odbywać poprzez poprawę sytuacji społeczno- gospodarczej na danym obszarze.

4.6 Innowacyjność

W LSR dołożono należytej staranności związanej ze zdefiniowaniem innowacyjności w projektach²⁴. Niemniej jednak w wywiadach pogłębionych członkowie Rady wskazywali nie tyle na wątpliwości interpretacyjne związane z samą definicją, ale na trudności w jej stosowaniu przy ocenie wniosków w powiązaniu z kodami PKD w odniesieniu do firm już

²⁴ LSR, s. 66-67

funkcjonujących na danym terenie. Podobna uwaga znalazła się także we wnioskach z warsztatu refleksyjnego²⁵.

Projekty realizowane w ramach LSR spełniały kryteria innowacyjności zawarte w Strategii. Były to innowacje w przedsiębiorstwach zakładające wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi lub procesu produkcyjnego, albo nowy sposób wykorzystania istniejących zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych lub społecznych. W przypadku przedsięwzięć niekomercyjnych za innowacyjne uznano działania związane z zastosowaniem produktów, materiałów, technologii nie stosowanych do tej pory na obszarze gminy bądź LGD oraz nowe sposoby użytkowania i zastosowania produktów bądź materiałów.

Projekt oceniano według następującej punktacji:

- projekt jest innowacyjny na obszarze miejscowości – 2 pkt.
- projekt jest innowacyjny na obszarze gminy – 3 pkt.
- projekt jest innowacyjny na obszarze LGD KwL – 5 pkt.

4.7 Projekty współpracy

W czasie prowadzenia ewaluacji jeden projekt współpracy był prawie w całości zrealizowany (pozostałe mają być wdrażane w kolejnych miesiącach). Jego wyniki dają jednoznacznie pozytywną odpowiedź na temat celowości przygotowywania takich projektów. Efekty są bardzo obiecujące (opisane w podrozdziale 3.4). Nawiązano współpracę z innymi LGD z terenu województwa lubelskiego. Przedsiębiorcy z branży gastronomicznej utworzyli sieć podmiotów, które się wzajemnie wspierają i promują. Wydano przewodnik kulinarny, który ma za zadanie propagować turystykę kulinarną coraz mocniej rozwijającą się na terenie Lubelszczyzny.

²⁵ Wnioski z warsztatu refleksyjnego z 2022 roku

Obecny model projektów współpracy jest dosyć dobrze zaplanowany, natomiast w przyszłości zasadne byłoby dopuszczenie do większego zróżnicowania form i modeli współpracy, a także umożliwienie realizacji takich projektów wszystkim beneficjentom.

4.8 Ocena funkcjonowania LGD

Funkcjonowanie partnerów ze wszystkich sektorów w ramach LGD było bardzo efektywne i pozwoliło na skuteczne wdrażanie Strategii. Dzięki dużej operatywności członków LGD aktywizowali się również mieszkańcy. W badaniach ankietowych na pytanie o wpływ działalności LGD w latach 2014-2020 na zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów ponad 70% odpowiedzi wskazywało na duży i bardzo duży wpływ.

Funkcjonowanie Biura LGD była bardzo skuteczne, przyczyniło się do poprawnej realizacji LSR. W szczególności widać to w bardzo wysokich ocenach mieszkańców wyrażonych w ankiecie internetowej (podrozdział 3.5). Działania animacyjne, informacyjno-promocyjne i doradcze były prowadzone na najwyższym poziomie.

W przyszłości należy kontynuować takie same działania w tym zakresie, nie są potrzebne zmiany. Obecny model pozwala skutecznie realizować LSR.

4.9 Ocena procesu wdrażania

Realizacja LSR odbywała się zgodnie z planem. W razie potrzeby aktualizowano zapisy LSR, tak aby cały czas były dostosowane do zmieniających się okoliczności.

Procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów – tylko jeden beneficjent w ankiecie wskazał, że procedury nie były dla niego zrozumiałe (podrozdział 3.5). Przyczyniła się do tego aktywność pracowników Biura LGD, którzy prowadzili spotkania informacyjne i udzielali doradztwa. W wywiadach pogłębionych zwracano uwagę, że procedury oceny wniosków i podpisywania umowy są skomplikowane i długotrwałe, co w przypadku przedsiębiorców może być czynnikiem

zniechęcającym do składania wniosków o dofinansowanie, ponieważ firmy muszą działać szybko dostosowując się do zmieniających się warunków na rynku.

Kryteria wyboru były jasne dla wnioskodawców i pozwalały na wybór najlepszych projektów spójnych z celami LSR. Jedynie w obszarze projektów innowacyjnych wystąpiły trudności w stosowaniu kryteriów (o czym wspomniano w podrozdziale 4.6), ale pomimo to udało się wyłonić projekty o najwyższym potencjale innowacyjnym.

Przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach. Zostało to potwierdzone w czasie badań. Podobna uwaga znalazła się we wnioskach z warsztatu refleksyjnego²⁶.

4.10 Wartość dodana podejścia LEADER

Działalność LGD w bardzo znaczący sposób wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie. Zostało to szczegółowo omówione w podrozdziale 3.4.

Potencjał rozwojowy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR jest bardzo znaczący i w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany. Warto jeszcze wzmocnić promocję efektów uzyskanych dzięki realizacji projektów, a LGD ma się czym pochwalić w tym zakresie. Ułatwi to pozyskiwanie kolejnych wnioskodawców w nowej LSR realizowanej w perspektywie 2021-2027.

Projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru LGD. Zrealizowane dotychczas projekty przyczyniają się do wzmocnienia tego potencjału. Jest to możliwe dzięki bardzo dobrej analizie SWOT i dokładnemu sformułowaniu celów w Strategii.

Zrealizowane w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie, pozwalają na osiągnięcie efektu synergii i dały szansę na dynamiczny rozwój obszaru objętego Strategią co zostało dokładnie wykazane w podrozdziale 3.1.

²⁶ Wnioski z warsztatu refleksyjnego z 2022 roku

5. PODSUMOWANIE ZAWIERAJĄCE WNIOSKI I REKOMENDACJE

Gminy wchodzące w skład LGD rozwijają się dynamicznie, wzrosła liczba mieszkańców, zwiększyły się wydatki inwestycyjne gmin, przybyło podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, spadło bezrobocie. Niemniej jednak dwa samorzady leżące na południu powiatu lubelskiego zostały uznane za gminy zagrożone trwałą marginalizacją. W przyszłej LSR należy opracować mechanizmy wspierające te obszary (na przykład poprzez preferencje dla wnioskodawców w kryteriach wyboru operacji).

Biorąc pod uwagę dobre efekty realizacji LSR 2014-2020 w zakresie współpracy i partnerstwa zaleca się kontynuowanie działań w tym zakresie. Dotyczy to współpracy członków LGD ze wszystkich trzech sektorów, a także sieciowania działań NGO, KGW czy OSP.

Należy kontynuować wsparcie przedsiębiorczości. W wywiadach pogłębionych wskazywano na potrzebę tworzenia nowych firm świadczących usługi dla ludności oraz działających w sektorze turystyki. Preferowana jest turystyka weekendowa oparta o potencjały obszaru – przyrodę, dziedzictwo kulturowe i tradycję.

Budowanie kapitału społecznego, wsparcie grup defaworyzowanych, ograniczanie ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym powinno się odbywać poprzez poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej na danym obszarze.

Należy wspierać młodych aby nie odptywali z obszaru objętego LSR. Konieczne jest także podjęcie działań na rzecz seniorów, społeczeństwo się starzeje, potrzebne są kompleksowe działania dla tej grupy.

Konieczne jest uwzględnienie w przyszłej strategii kwestii związanych z klimatem, środowiskiem, cyfryzacją – są to najważniejsze wyzwania UE na lata 2021-2027.

W działaniach promocyjnych należy wzmocnić w przyszłości aktywność w social mediach (odwiedziny profilu na FB na zostały wskazane na pierwszym miejscu wśród źródeł informacji o działalności LGD). Mając na uwadze specyfikę terenów wiejskich i dużą grupę seniorów trzeba także kontynuować działania informacyjne prowadzone podczas bezpośrednich spotkaniach z mieszkańcami.

Należy utrzymać i wzmocnić bardzo dobrze oceniany i kompetentny zespół Biura LGD.

6. SPIS TABEL I WYKRESÓW

- Tabela 1. Wielkość i struktura próby w badaniach, s. 14
- Mapa obszaru LGD, s. 16
- Tabela 2 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD, s. 17
- Wykres 1 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD, s. 18
- Tabela 3 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD, s. 19
- Wykres 2 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD, s. 20
- Tabela 4 Wydatki gmin na jednego mieszkańca, s. 21
- Wykres 3 Wydatki gmin na jednego mieszkańca, s. 22
- Tabela 5 Liczba osób pracujących w gminach, s. 23
- Wykres 4 Liczba osób pracujących w gminach, s. 24
- Tabela 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%), s. 25
- Wykres 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności (%), s. 26
- Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. Mieszkańców, s. 27
- Wykres 6 Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON na 10 tys. Mieszkańców, s. 28
- Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Mieszkańców, s. 29
- Wykres 7 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Mieszkańców, s. 30
- Tabela 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności, s. 31
- Wykres 8 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności, s. 32
- Tabela 10 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR, s. 34
- Tabela 11 Realizacja finansowa celów oraz przedsięwzięć w LSR, s. 43
- Tabela 12 Aktywność Biura LGD, s. 52
- Wykres 9 Sposób dotarcia informacji dotyczących LGD, s. 54
- Wykres 10 Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD, s. 54
- Wykres 11 Przydatność porad udzielonych przez LGD, s. 55
- Wykres 12 Przygotowanie merytoryczne doradców LGD, s. 56
- Wykres 13 Ocena procedur i kryteriów wyboru wniosków, s. 57

7. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA

7.1 Ankieta dla mieszkańców i beneficjentów

ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania na Rzecz Rozwoju Gmin Powiatu Lubelskiego – „Kraina wokół Lublina” w perspektywie finansowej 2014-2020.

Ankieta jest anonimowa, nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa kilka minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania „Kraina wokół Lublina”

1. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania ?			
Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Nie mam zdania	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Nie mam zdania	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Nie mam zdania	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Nie mam zdania	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Nie mam zdania	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Nie mam zdania	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub	Tak	Nie mam	Nie

materiałów promocyjnych		zdania	
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Nie mam zdania	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Nie mam zdania	Nie

2. Proszę wskazać, jaki był Pana/i zdaniem wpływ działalności LGD w latach 2014-2020 na poszczególne obszary:

	Bardzo duży wpływ	Duży wpływ	Neutralny wpływ	Negatywny wpływ	Bardzo negatywny wpływ	Nie mam zdania
Atrakcyjność turystyczna						
Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
Infrastruktura i oferta kulturalna						
Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna						
Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
Tożsamość mieszkańców z regionem						
Działania i usprawnienia na rzecz osób niepełnosprawnych						
Działania na rzecz bezrobotnych						
Działania na rzecz osób przed 35 rokiem życia						
Działania na rzecz osób po 50 roku życia						
Działania na rzecz kobiet						
Możliwość zatrudnienia poza rolnictwem						
Warunki dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

3. Proszę wskazać najważniejsze w Pani/a opinii efekty działalności LGD w latach 2014-2020.

--

4. W jaki sposób Lokalna Grupa Działania wpływa na poprawę sytuacji gospodarczej w

regionie?

5. Które działania realizowane w ramach LSR na lata 2014-2020 można uznać za innowacyjne, nowatorskie (wyróżniające się na tle innych)? Jakie typy innowacyjnych projektów/rozwiązań powstały w ramach LSR?

6. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w latach 2014-2020 przez LGD na terenie gminy, w której Pan/i mieszka?

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Nie wiem	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Nie wiem	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Nie wiem	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Nie wiem	Nie

7. Czy realizował Pan/i lub organizacja, w której Pan/i działa projekt finansowany przez Lokalną Grupę Działania ?

a) tak → przejdź do pytania 8 i kontynuuj wypełnianie ankiety

b) nie → pomiń pytanie 8 i pytanie 9, a następnie kontynuuj wypełnianie ankiety od metryczki tj. od pytania 10

CZĘŚĆ ANKIETY DLA BENEFICJENTÓW

8. Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania, realizacji i rozliczania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie						
Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania
Przygotowanie merytoryczne doradcyców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania

9. Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania projektu w LGD.						
Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania

Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania

METRYCZKA

10. Jestem mieszkańcem gminy:

Bełżyce
Borzechów
Bychawa
Garbów
Głusk
Jabłonna
Jastków
Konopnica
Krzczonów
Niedrzwica Duża
Niemce
Strzyżewice
Wólka
Wysokie
Zakrzew

11. Wiek:

a) 18-25 lat

b) 26-35 lat

c) 36-45 lat

d) 46-55 lat

e) 56-65 lat

f) 66 lat lub więcej

12. Płeć:

a) kobieta

b) mężczyzna